

PROBLÉMOVÁ ANALÝZA MESTA TRNAVA

**PHSR mesta Trnava - aktualizácia na obdobie rokov 2014 - 2020
s výhľadom do roku 2030**

PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

august 2014

Obsah

ÚVOD	3
1 OBYVATEĽSTVO	4
1.1 Vekové zloženie obyvateľstva	6
1.2 Populačný vývoj do roku 2035	8
2 EKONOMIKA, PODNIKANIE	11
3 TRH PRÁCE	16
4 VZDELÁVANIE	21
4.1 Vzdelávacia infraštruktúra na území mesta	22
4.1.1 Materské školy	23
4.1.2 Základné školy	24
4.1.3 Stredné školy	26
4.1.4 Vysoké školy	27
5 KVALITA ŽIVOTA	30
5.1 Bývanie v meste a okolí	30
5.2 Sociálne a zdravotné služby	34
5.3 Zdravotnícke služby	35
5.4 Bezpečnosť a kriminalita	37
6 CESTOVNÝ RUCH A VOĽNÝ ČAS	40
6.1 Kultúra, šport a voľnočasové aktivity	41
7 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	44
8 DOPRAVA	48

ÚVOD

Dokument Problémová analýza mesta Trnava je do určitej miery súhrnným analytickým materiálom, ale jeho prvoradý význam spočíva v tom, že predstavuje rámec základných východísk pre aktualizáciu účinnej stratégie rozvoja mesta. Cieľom tohto dokumentu nie je predostrieť vyčerpávajúci profil mesta, ale usiluje sa priblížiť analýzu vybraných kľúčových sfér/oblastí, ktoré sú najvýznamnejšie pre ďalší rozvoj mesta.

Úspešnú stratégiu rozvoja mesta nie je možné vytvoriť alebo zaktualizovať bez adekvátneho zachytenia hlavných problémov, potrieb, silných a slabých stránok. Spracovateľ chcel súčasne týmto textom inšpirovať čitateľov k zamysleniu a hľadaniu nových uhlov pohľadu na ekonomiku mesta a jej perspektívy.

Z tohto dôvodu je každá kapitola analýzy koncipovaná ako hľadanie odpovedí na otázky vyslovené na začiatku. Tieto otázky predstavujú základné predpokladané (všeobecné) bariéry či naopak možnosti rozvoja mesta. Na konci každej kapitoly sú zhrnuté hlavné závery, ktoré sú však prepojené aj s informáciami z ďalších kapitol, vrátane možných implikácií pre ďalší rozvoj mesta Trnava.

Základnými zdrojmi informácií na vypracovanie tejto analýzy boli najmä podklady a údaje Slovenského štatistického úradu, Mestského úradu Trnava, Úradu práce Trnava a mnohých ďalších štátnych i neštátnych inštitúcií.

Zámerom spracovateľov bolo zhromaždiť k danej problematike najnovšie informácie, nie ku každej téme však boli k dispozícii. Podľa dostupnosti boli použité najaktuálnejšie údaje. V prípade, ak tieto informácie neboli dostupné priamo pre mesto Trnava, boli použité údaje za okres Trnava, výnimočne aj za Trnavský kraj.

Mesto Trnava má schválený Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Tento dokument bol spracovaný na obdobie 2006 – 2013 s výhľadom do roku 2020. Po ôsmich rokoch, keď mesto zrealizovalo viaceré projekty a aktivity, rozhodlo sa preveriť potrebu a aktuálnosť nastavených atribútov strategického dokumentu.

1 OBYVATEĽSTVO

Cieľom tejto kapitoly je zhodnotiť súčasný i budúci demografický vývoj v meste. Na dopyt po vzdelávacích, zdravotníckych a sociálnych službách, ktoré patria medzi významné faktory a podmienky kvality života obyvateľov v meste, má zásadný vplyv populačný vývoj a predovšetkým zmeny vo vekovej štruktúre populácie.

Kľúčové otázky:

- Aký je demografický vývoj v meste za posledné roky a aká je súčasná veková štruktúra obyvateľov?
- Aké vývojové trendy sa dajú očakávať v budúcnosti?

Trnava je významným regionálnym centrom a podľa počtu obyvateľov najväčším mestom Trnavského kraja. Na konci roku 2013 malo mesto 68 466 obyvateľov, čo tvorí 54 % populácie celého okresu Trnava, 12,3 % populácie Trnavského kraja a 1,3 % populácie Slovenskej republiky. Z celkového počtu obcí okresu Trnava (45) je mesto Trnava jediným s počtom obyvateľov nad 10 tis. a jedinou obcou Trnavského kraja s počtom obyvateľov nad 30 tis.

Tabuľka 1 Porovnanie SR, Trnavského kraja, okresu a mesta Trnava podľa stavu a pohybu obyvateľstva v roku 2012

	počet obyvateľov (k 31.12)	prirodzený prírastok	migračné saldo	celkový prírastok	podiel 0-14 (%)	podiel 65+ (%)	index starnutia	Ø vek
Slovenská republika	5410836	0,57	0,63	1,2	15,35%	13,13%	85,51	39,3
Trnavský kraj	556 577	-0,31	2,23	1,9	13,85%	13,47%	97,25	40,2
Okres Trnava	129 236	1,12	2,12	3,2	13,91%	13,58%	97,58	40,2
Mesto Trnava	66 073	2,46	-4,67	-2,2	13,42%	12,92%	96,3	40,5
Mesto Dunaj. Streda	22 561	0,71	2,62	3,3	13,02%	12,14%	93,23	40,6
Mesto Galanta	15 021	-2,52	-5,83	-8,4	11,46%	12,72%	110,92	40,8
Mesto Hlohovec	22 570	0,93	-4,95	-4	13,06%	13,44%	102,95	40,5
Mesto Piešťany	28 149	-2,41	-1,77	-4,2	11,35%	18,37%	161,8	43,6
Mesto Senica	20 330	1,18	-0,69	0,5	13,15%	11,37%	86,46	39,7
Mesto Skalica	14 609	3,71	6,12	9,8	14,89%	11,99%	80,51	39,3

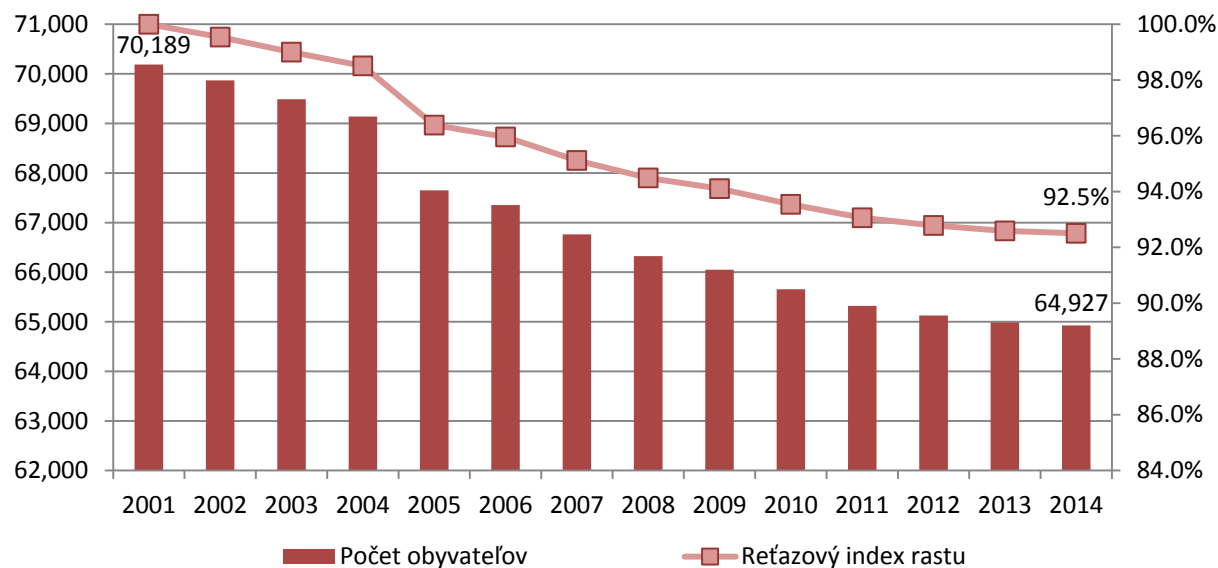
Poznámka: Prirodzený prírastok, migračné saldo i celkový prírastok sú uvedené v hodnotách na 1 000 obyvateľov stredného stavu. Podiel 0-14 (%) vyjadruje podiel obyvateľov vo veku 0-14 rokov, podiel 65+ podiel obyvateľov starších ako 65 rokov. Index starnutia je definovaný ako počet osôb vo veku 65 a viac rokov na 100 detí vo veku 0-14 rokov. Zdroj: MsÚ Trnava - Ohlasovňa pobytu, Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Obyvateľstvo je základným predpokladom rozvoja a nositeľom všetkých sociálnych a hospodárskych aktivít v meste i v regióne, preto je nepriaznivé, že sa počet obyvateľov mesta za posledné roky nezvyšuje. Zatiaľ čo populácia v okrese Trnava, v Trnavskom kraji aj v celej Slovenskej republike rastie, mesto Trnava naopak zaznamenáva dlhodobý úbytok počtu obyvateľov. Údaje o pohybe obyvateľstva v roku 2012 (Tabuľka 1) ukazujú, že väčšie populačné straty ako Trnava mali v kraji tri obce – Galanta, Piešťany a Hlohovec. Záporné migračné saldo 4,67‰ zapríčiňuje odliv obyvateľov vnútorným sťahovaním v rámci Slovenskej republiky. Saldo zahraničnej migrácie naopak vykazuje

kladné hodnoty (0,67 ‰ v roku 2012). V porovnaní s ostatnými obcami Trnavského kraja možno Trnavu zaradiť k nadpriemerným obciam z hľadiska prirodzeného prírastku a k podpriemerným z pohľadu migračného salda (Tabuľka 1).

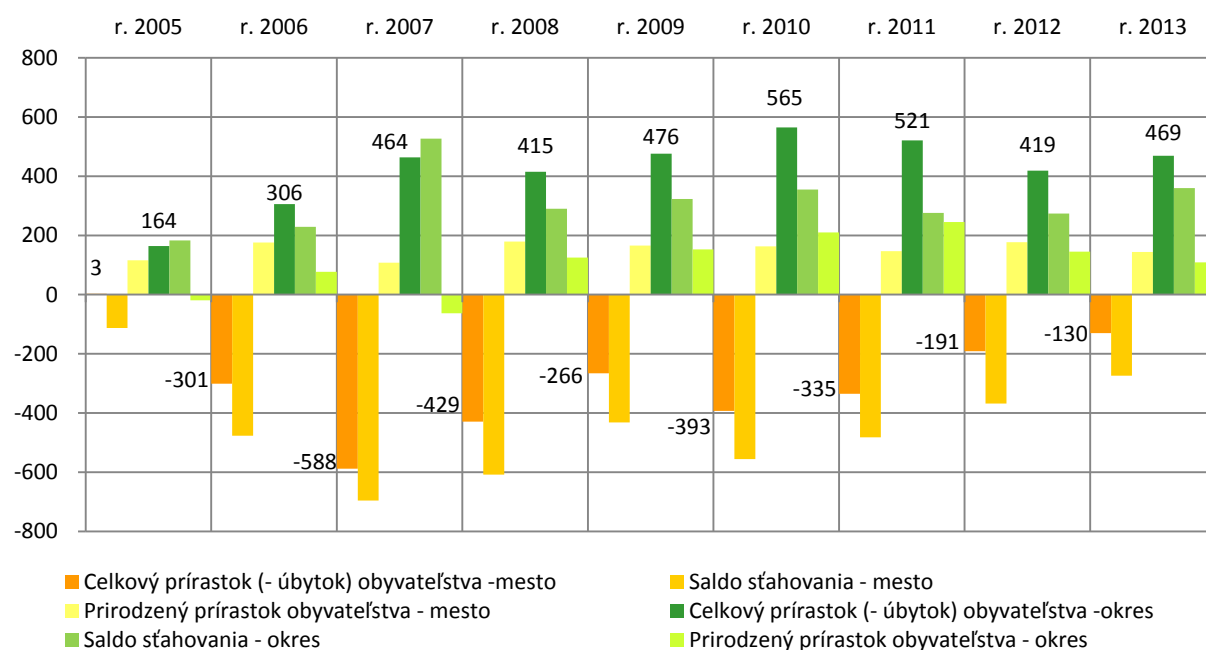
Dynamický rast počtu obyvateľov zaznamenala Trnava v rokoch 1970 – 1991, nasledujúcich desať rokov (do roku 2001) sa počet obyvateľov takmer nemenil. Od roku 2001 je však evidentný postupný pokles počtu obyvateľov (Graf 1). Za posledných 13 rokov sa počet obyvateľov znížil na 64 927 (k 30. 6. 2014), čo predstavuje pokles na 92,5% stavu roku 2001.

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov mesta Trnava – prepočítané na územnú štruktúru z roku 2001

Zdroj: MsÚ Trnava - Ohlasovňa pobytu

Graf 2 Porovnanie celkového prírastku/úbytku obyvateľov mesta a okresu Trnava v rokoch 2005 – 2013

Zdroj: <http://www.pomosam.sk>, Štatistický úrad SR databáza RegDat

V roku 2013 klesol v meste Trnava medziročne počet obyvateľov o 130, prirodzený prírastok tvorilo 144 obyvateľov a migračný úbytok 274 obyvateľov. Graf 2 umožňuje dlhodobjší pohľad na celkový populačný prírastok/úbytok v meste Trnava a jeho štruktúru. Porovnaním prirodzeného prírastku a migračného salda za ostatných osem rokov môžeme usúdiť, že hlavnou príčinou celkového úbytku obyvateľov v meste je migračné správanie obyvateľstva. Saldo migrácie sa od roku 2005 pohybuje v záporných hodnotách. V porovnaní s ostatnými okresnými mestami kraja mala Trnava tretí najväčší migračný úbytok (prvá bola Galanta 5,83 ‰ – Tabuľka 1). Od roku 2005 sa z mesta vysťahovalo viac ako štyritisíc obyvateľov (4 006), pričom príliv prirodzenou cestou v tom istom období (1376 obyvateľov) nedokázal túto migračnú stratu pokryť.

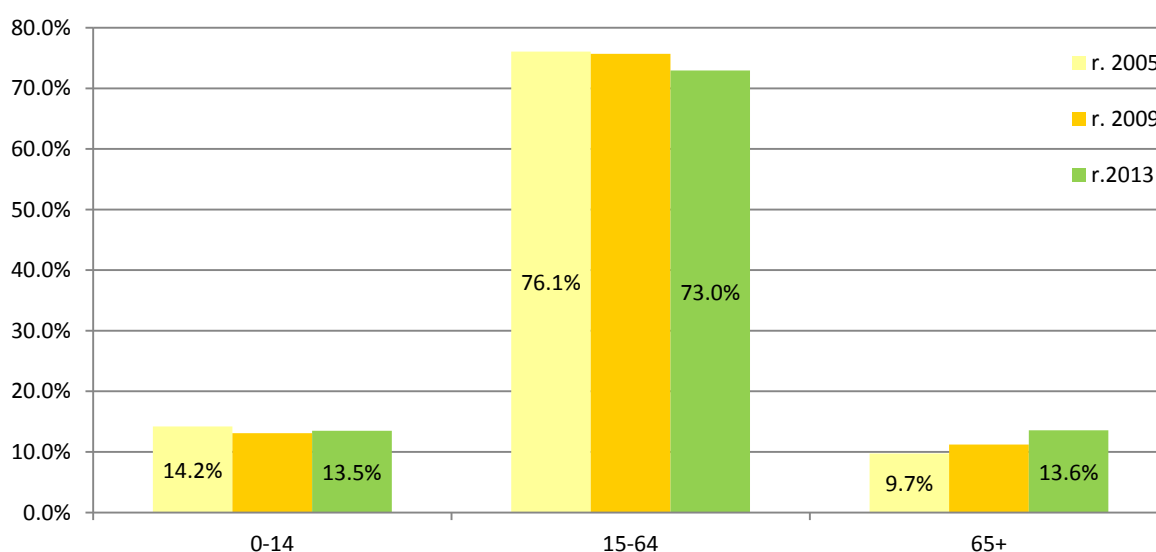
Z hľadiska pohybu obyvateľov je v meste a v okrese Trnava situácia zásadne odlišná. Zatiaľ čo mestu Trnava sa populačné číslo dlhodobo znižuje, okres Trnava rastie, a to tak pod vplyvom prirodzenej výmeny, ako aj vplyvom migrácie. Podľa údajov uvedených v grafe (Graf 2) sa dá usudzovať, že migračné procesy z mesta Trnava môžu prinášať výrazný zisk okolitým obciam okresu. Od roku 2005 pribudlo v okrese takmer štyritisíc obyvateľov, z toho 75 % v dôsledku migračných procesov.

V celkovom porovnaní s ostatnými okresnými mestami Trnavského kraja a priemernými hodnotami kraja ako celku sa dá mesto Trnava označiť za nadpriemerné z hľadiska prirodzeného prírastku a podpriemerné na základe migračného salda.

1.1 Vekové zloženie obyvateľstva

Populácia v meste v posledných desiatich rokoch neustále starne (Graf 3), avšak proces demografického starnutia je viditeľný vo všetkých regiónoch Slovenskej republiky. V posledných rokoch klesá počet obyvateľov v produktívnom veku a naopak je zrejмый výrazný nárast obyvateľov v poproduktívnom veku. Podiel vekovej kategórie 15 – 64 rokov sa za posledných osem rokov znížil o 3,1 % a podiel vekovej kategórie nad 65 rokov sa zvýšil o takmer 4 %. Podiel detskej zložky (0 – 14 rokov) sa za posledných osem rokov výrazne nemení, došlo k miernemu poklesu o 0,7 %.

Graf 3 Veková štruktúra v meste Trnava v rokoch 2005, 2009 a 2013

Zdroj: Mestský úrad Trnava - Ohlasovňa pobytu

Pri relatívne rovnomernej úmrtnosti v posledných rokoch možno za hlavné príčiny týchto zmien považovať predlžujúcu sa strednú dĺžku života a vývoj pôrodnosti. Do poproduktívneho veku sa dostala pomerne početná generácia narodená po druhej svetovej vojne a do produktívneho veku sa postupne dostávajú málo početné ročníky narodené po roku 1990.

O starnutí obyvateľov svedčí aj zvyšujúci sa priemerný vek obyvateľstva a stále rastúci index starnutia, definovaný ako počet osôb vo veku 65 a viac rokov na 100 detí vo veku 0 – 14 rokov (Tabuľka 2). Za posledných osem rokov sa priemerný vek zvýšil o necelé 3 roky. Pri indexoch starnutia je posun ešte markantnejší – pokým v roku 2005 pripadalo na 100 detí veku 0 – 14 rokov 68,6 osôb vo veku 65 a viac rokov, tak v roku 2013 to bolo už 100,5 osôb.

Tabuľka 2 Priemerný vek a index starnutia vo vybraných rokoch v meste Trnava

Rok	r. 2005	r. 2007	r. 2009	r. 2011	r. 2013	r. 2014*
Index starnutia	68,6	76,5	85,7	93,8	100,5	101,9
Priemerný vek	37,6	38,5	39,4	40,1	40,5	

Poznámka: *rok 2014 – údaje sú k 30. 6. 2014

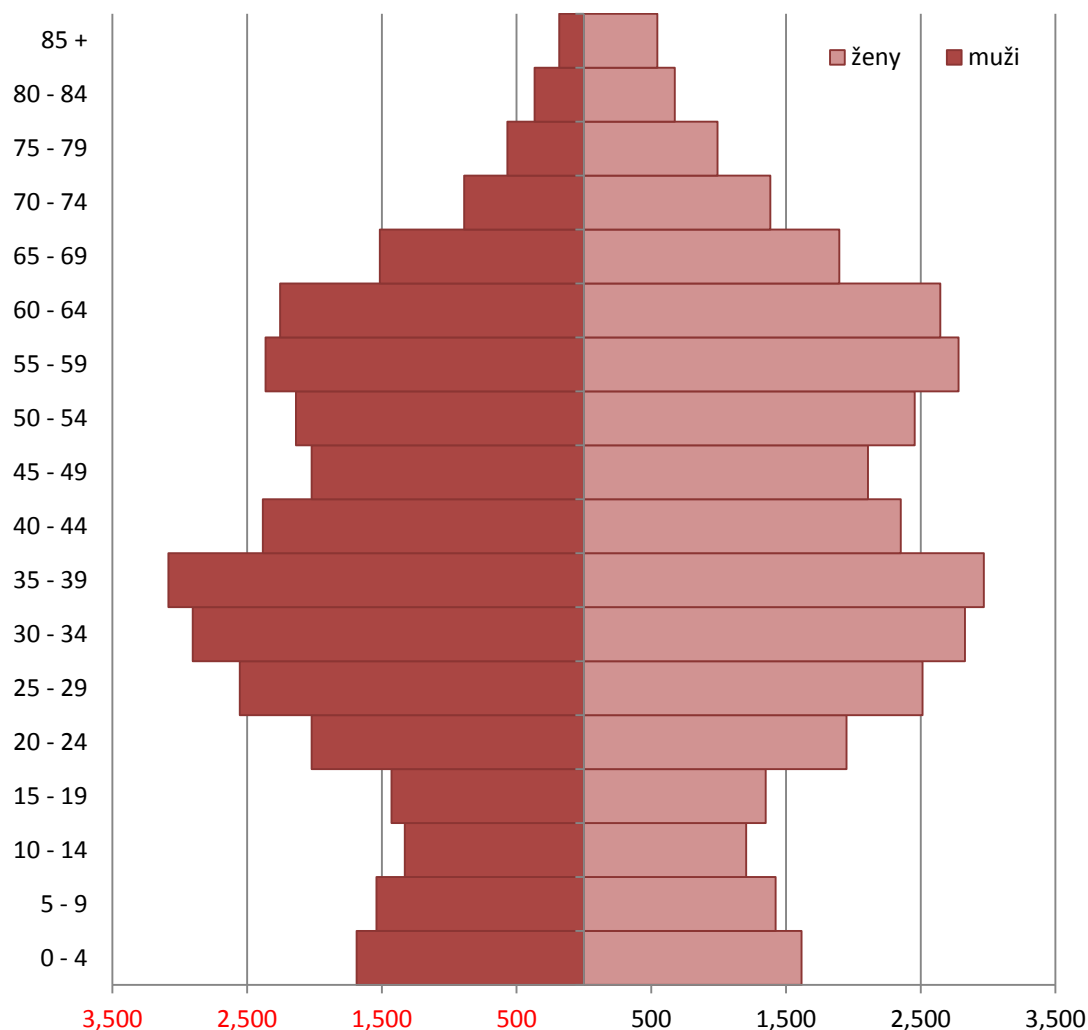
Zdroj: Mestský úrad Trnava - Ohlasovňa pobytu, Štatistický úrad SR – Bilancie pohybu obyvateľstva

V porovnaní s ostatnými okresnými mestami kraja, priemerom Trnavského kraja a priemerom SR starne Trnava stredným tempom. Výnimku predstavujú iba dve mestá: Senica a Skalica, v ktorých prebieha proces demografického starnutia najpomalšie, a mesto Piešťany, kde je proces starnutia výrazne rýchlejší (index starnutia v roku 2012 bol 161). Veková štruktúra okresu Trnava takmer kopíruje vekové zloženie mesta. Zastúpenie všetkých zložiek – predproduktívnej, produktívnej i poproduktívnej je takmer totožné.

Nasledujúci graf (Graf 4) vekového zloženia populácie mesta podľa pohlavia po päťročných vekových skupinách v podstate potvrdzuje všetky predtým uvedené závery. “Strom života” je nepravidelný a nezodpovedá klasickému tvaru so silnou základňou a postupne sa zužujúcimi vetvami – ide o regresívny typ vekovej štruktúry, v ktorej je relatívne málo početná detská zložka a výrazne zastúpená zložka obyvateľov nad 60 rokov. Z grafu je stále zjavná natalitná vlna po II. svetovej vojne, keď do približne polovice päťdesiatych rokov pôrodnosť stúpala. Vďaka tomu vznikla nová generácia, ktorej plodnosť vrcholila na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov. V súčasnosti obyvateľstvu, čo sa týka počtu, dominujú ľudia narodení v rokoch 1975 – 1979.

So zmenou životného štýlu mladých ľudí počet narodených detí od roku 1991 v meste klesal, mierny nárast je zaznamenaný za posledných desať rokov. Je to však len prechodný efekt a v nasledujúcich rokoch sa dá znovu očakávať pokles počtu narodených detí. V dôsledku nižšieho počtu narodených detí začala populácia výrazne starnúť “odspodu” vekovej pyramídy. Nárast obyvateľov vyššieho a vysokého veku tak bude pre mesto znamenať pomerne veľké ekonomické zaťaženie obyvateľstva v produktívnom veku.

Graf 4 Veková štruktúra obyvateľstva mesta Trnava k 30. 6. 2014

Zdroj: <http://www.pomosam.sk>

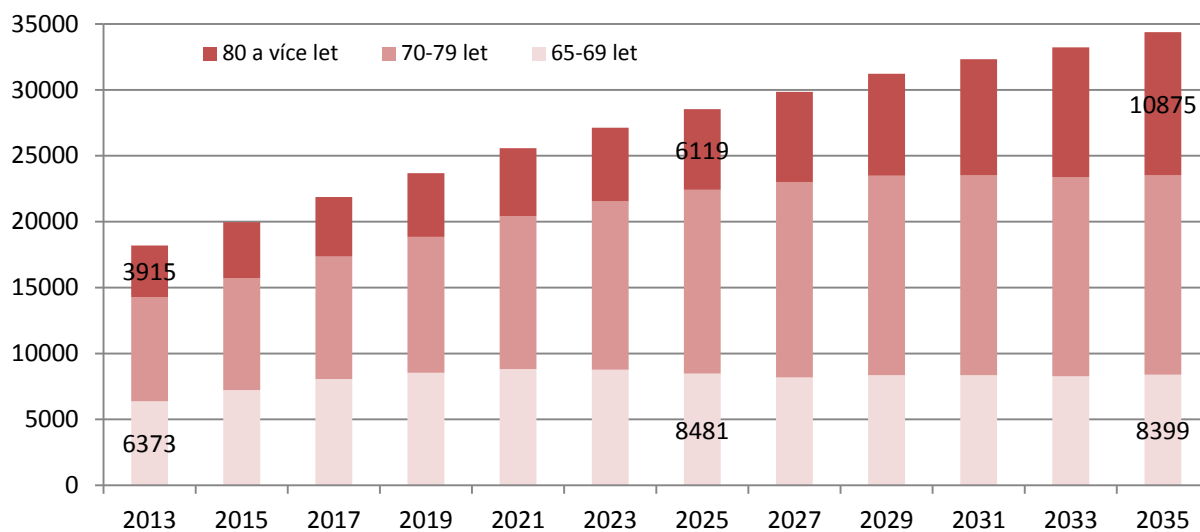
1.2 Populačný vývoj do roku 2035

Vekové zloženie okresu Trnava sa bude v nasledujúcich rokoch výrazne meniť. Dôsledky možno očakávať najmä v oblasti školstva (počet žiakov a počet zamestnancov v materských, základných a stredných školách) a v oblasti sociálnych a zdravotných služieb predovšetkým pre seniorov.

Výsledky populačnej prognózy do roku 2035¹ ukazujú, že okres Trnava výrazne oslabí svoj populačný potenciál. Prognóza naznačuje, že prirodzený prírastok sa v okrese bude pohybovať v kladných hodnotách do roku 2020, následne sa očakáva, že zomrie viac ľudí, ako sa narodí. Záporná hodnota prirodzeného prírastku bude vykrývaná kladným migračným saldom až do roku 2029. Od roku 2030 sa však očakáva v dôsledku prirodzeného pohybu pokles počtu obyvateľov okresu Trnava. Nižšia pôrodnosť a vyšší úbytok obyvateľstva prirodzeným pohybom spolu s nádejou na dožitie zapríčiní podľa prognózy rast poproduktívnej časti populácie a stály rast indexu starnutia až nad hodnotu 230 (v roku 2035), čo znamená vyšší než dvojnásobný podiel seniorov oproti deťom.

¹Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035 - <http://www.prog.sav.sk/>

Graf 5 Prognóza vývoja vekových skupín seniorov v okrese Trnava do roku 2035

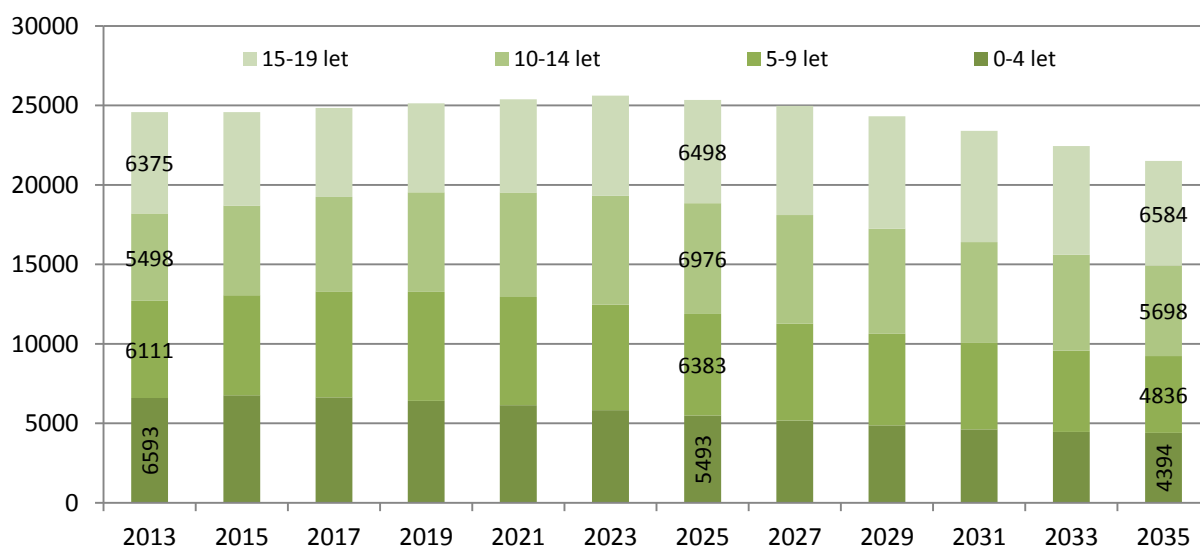

Zdroj: Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035 - <http://www.prog.sav.sk/>

Podrobný priebeh demografických zmien v nasledujúcich dvadsiatich rokoch v jednotlivých vekových kategóriách je znázornený v grafoch (Graf 5, Graf 6).

Kým počet obyvateľov v detskom a mladistvom veku bude v okrese stagnovať, počet seniorov bude rásť, najmä najstarších seniorov vo veku 70 – 80 rokov a viac. V porovnaní s rokom 2013 sa počet obyvateľov starších ako 80 rokov zvýši v okrese Trnava do roku 2025 o 56 % a do roku 2035 o 177 %, čo znamená absolútny nárast v roku 2035 o takmer 7 000 seniorov. Obdobný relatívny nárast zaznamenaná podľa prognózy tiež veková skupina sedemdesiatročných. V nej narastie počet seniorov do roku 2030, keď sa absolútny počet zvýši o viac ako 7 200 osôb zo súčasného počtu nižšieho ako 8 000. Počet obyvateľov vo veku 65 – 69 rokov bude rásť len do roku 2022, potom začne stagnovať.

Graf 6 Prognóza vývoja vekových skupín detí a mladistvých v okrese Trnava do roku 2035

Zdroj: Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch Slovenskej republiky do roku 2035 - <http://www.prog.sav.sk/>

Výrazné zmeny vidno i v počte detí a mladistvých. Medziročné nárasty či úbytky predškolákov, žiakov základných a stredných škôl vyvolávajú potrebu reakcie v plánovaní kapacít jednotlivých vzdelávacích zariadení zameraných na deti a mládež. Z grafu (Graf 6), v ktorom sú znázornené zmeny počtu detí a mladistvých v nasledujúcich dvadsiatich rokoch, sú viditeľné výrazné populačné vlny. Kým počet najmladších detí do 4 rokov začne klesať od roku 2016 a do roku 2035 bude v tejto vekovej skupine o viac ako 2 000 detí menej než v roku 2013, tak počet detí vo veku 5 – 9 rokov bude spočiatku rásť a kulminovať v roku 2020, keď dosiahne maximálny počet 6 873 detí. Následne počet detí vo veku 5 – 9 rokov začne výrazne klesať až na 4836 detí. Obdobný vývoj bude prebiehať aj v zostávajúcich dvoch vekových kategóriách, samozrejme vždy s päťročným oneskorením. V najbližších rokoch je však potrebné počítať najmä s výraznejším, aj keď iba krátkodobým úbytkom mladistvých od 15 – 19 rokov, čo bude nepriaznivo vplývať na naplnenie kapacity stredných škôl. Počet mladistvých v tomto veku klesne v okrese Trnava za päť rokov od roku 2013 o takmer 780.

Zhrnutie:

- Mesto Trnava dlhodobo stráca počet obyvateľov, a to najmä v dôsledku migračného správania sa obyvateľov.
- Veková štruktúra mesta Trnava takmer kopíruje hodnoty Trnavského kraja, z pohľadu priemerného veku a indexu staroby patrí mesto k priemerným obciam. Mestu pomerne výrazne klesá zastúpenie produktívnej zložky obyvateľov.
- V dôsledku predlžovania nádeje na dožitie a tiež v dôsledku znižujúcej sa pôrodnosti bude obyvateľstvo mesta Trnava postupne starnúť. Zvyšovanie počtu obyvateľov starších ako 65 rokov bude plynulé. V okrese Trnava populačné prognózy predpokladajú, že počet obyvateľov nad 65 rokov bude v roku 2035 predstavovať 25 % populácie okresu. Najväčší rast zaznamená predovšetkým veková kategória nad 80 rokov, keď týchto obyvateľov pribudne do roku 2035 takmer 7 000. Tieto zmeny je potrebné brať do úvahy najmä z hľadiska potreby zvýšenia kapacít ošetrovateľských a zdravotníckych služieb a ďalších služieb vyžadovaných seniormi.
- Vekové skupiny detí a mladistvých navštevujúcich materskú, základnú alebo strednú školu čakajú dve vlny: 1) klesajúci počet mladistvých vo veku 15 – 19 rokov, ktorý sa zastaví v roku 2020 a následne sa bude zhruba desať rokov zvyšovať; 2) paralelne za posledné roky rastúci počet žiakov nastupujúcich do základných škôl a v najmladšej vekovej skupine detí s potrebou materských škôl (tento nárast je badateľný už niekoľko rokov), sa v priebehu nasledujúcich piatich rokov zastaví a táto vlna bude postupne prechádzať na stredné školy. Po odznení tejto druhej vlny sa bude počet detí vo všetkých vekových skupinách postupne znižovať.

2 EKONOMIKA, PODNIKANIE

Ekonomický rozvoj je jedným zo zásadných aspektov rozvoja územia. Napriek tomu ho možno z úrovne mesta ovplyvňovať len nepriamo, pretože vzniká predovšetkým v podnikateľskom sektore. Úlohou samosprávnych jednotiek je najmä aktívne vytvárať priaznivé prostredie pre podnikanie. V tejto kapitole bude analyzovaná ekonomická štruktúra mesta s dôrazom na najvýznamnejšie produktívne odvetvie, ktorým je spracovateľský priemysel. Budú identifikované základné výzvy/problémy, týkajúce sa oblasti ekonomického rozvoja v meste Trnava. Podkapitola sa usiluje nájsť odpovede na nasledujúce kľúčové otázky.

Kľúčové otázky:

- Aká je ekonomická štruktúra v meste Trnava a ktoré odvetvia sú kľúčovými hnacími prvkami hospodárstva?
- Kto patrí ku kľúčovým zamestnávateľom v meste; aká je dynamika ich ekonomickej výkonnosti a aké sú kľúčové rastové faktory?
- Aké sú hlavné výzvy, ktorým bude mesto čeliť v nasledujúcich rokoch v oblasti ekonomického rozvoja?

Tabuľka 3 Zamestnanosť v odvetviach ekonomiky v okrese Trnava a nadradených územných jednotkách v roku 2013

SK NACE	2013		
	SR	Trnavský kraj	Okres Trnava
A Pôdohospodárstvo	2,5%	4,9%	4,2%
B+C+D+E Priemysel spolu	29,6%	37,9%	38,0%
B Ťažba a dobývanie	0,5%	0,3%	D
C Priemyselná výroba	26,3%	36,5%	36,9%
D Dodávka elektriny, plynu, pary	1,2%	0,2%	D
E Dodávka vody	1,6%	0,8%	D
F Stavebníctvo	3,0%	2,9%	2,3%
G Veľkoobchod a maloobchod	9,4%	7,8%	7,1%
H Doprava a skladovanie	7,3%	4,7%	6,9%
I Ubytovacie a stravovacie služby	1,1%	1,6%	0,7%
J Informácie a komunikácia	2,6%	D	D
K Finančné a poisťovacie činnosti	2,5%	0,3%	0,1%
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	0,7%	1,9%	D
M Odborné, vedecké a technické činnosti	3,0%	2,5%	5,6%
N Administratívne a podporné služby	4,3%	5,6%	2,7%
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	11,3%	7,4%	13,1%
P Vzdelávanie	12,4%	12,6%	11,7%
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	8,0%	8,5%	5,3%
R Umenie, zábava a rekreácia	1,5%	0,8%	0,8%
S Ostatné činnosti	0,8%	0,7%	1,7%
Spolu odvetvia ekonomickej činnosti	100,0%	100,0%	100,0%

Pozn.: D - dôverný údaj

Zdroj: Štatistický úrad Trnava, SR

Z uvedenej tabuľky je jasné, že okres Trnava (a tiež samotné mesto Trnava, ktoré je jeho najvýznamnejšou časťou) je vysoko špecializovaný na priemyselnú výrobu. Podiel zamestnaných v priemysle dosahuje o tretinu vyššie hodnoty, ako je priemer SR. Naopak, nižší podiel tvorí sektor služieb, predovšetkým tých komerčných. Výnimkou sú odborné, vedecké a technické činnosti, ktorých význam v zamestnanosti je takmer dvojnásobný, ako je priemer SR a za posledné dva roky narástol. To môže znamenať rastúci potenciál v tejto oblasti a rodiacu sa novú oblasť špecializácie.

Mesto Trnava a jeho okolie je vysoko atraktívne najmä pre lokalizáciu investícií zo spracovateľského priemyslu, čo sa prejavuje aj na štruktúre najvýznamnejších podnikov v meste a jeho najbližšom okolí. Pobočky zahraničných spoločností patria k najvýznamnejším zamestnávateľom v meste. Šesť najväčších firiem z hľadiska tržieb a zamestnanosti v meste Trnava je výrobnými pobočkami nadnárodných spoločností pôsobiach v spracovateľskom priemysle. Väčšina z nich sa zameriava najmä na odvetvie automobilového priemyslu.

Mesto Trnava ako atraktívna lokalita pre zahraničných investorov

Mesto Trnava ponúka výhodnú kombináciu lokalizačných faktorov. Voľné plochy pripravené na investovanie, dobrú dopravnú dostupnosť, blízkosť odberateľov a silných európskych trhov, dostupnú a kvalifikovanú pracovnú silu. Priemyselný park nachádzajúci sa juhovýchodne od mesta Trnava, čiastočne na katastrálnom území obce Zavar, je lokalitou, kde sídli najviac veľkých priemyselných podnikov.

So zvyšujúcimi sa výrobnými nákladmi (predovšetkým cenou práce) a rastúcou konkurenciou rozvojových krajín klesá postupne atraktivita Trnavy (a všeobecne väčšiny krajín strednej a východnej Európy) pre výrobné aktivity montážneho charakteru, ktoré prevažovali u prichádzajúcich zahraničných investoroch v uplynulých dvoch dekádach. Rastúce výrobné náklady sú ovplyvňované rozvojom ekonomiky a jej prechodom do ďalších evolučných fáz, čo sú procesy, ktoré nie sú priamo ovplyvniteľné z lokálnej/regiónálnej úrovne. Na udržanie súčasných zahraničných investorov (a získavanie nových) je potrebné vytvárať vhodné podmienky na prilákanie ich pokročilejších výrobných aktivít a podnikových funkcií (konštrukčné/dizajnové aktivity, vývojové prípadne aj výskumné činnosti). Zásadnou podmienkou pre tieto aktivity je dostupnosť predovšetkým technicky vysoko kvalifikovanej a schopnej pracovnej sily a tiež existencia špecializovaných firiem v nadväzujúcich odvetviach a výskumných organizácií potrebných na vzájomnú kooperáciu. Zohľadnenie týchto faktorov bude priaznivo pôsobiť aj na prítiahnutie nových investorov s pokročilejšími ekonomickými aktivitami. Rozvoj tohto typu ekonomických aktivít so sebou prináša aj vyššie mzdy a pozitívne tým ovplyvňuje rast životnej úrovne obyvateľov. Jedným z vhodných nástrojov podporujúcich tieto zmeny v štruktúre ekonomiky môžu byť dobre fungujúce už existujúce inštitúcie ako je Mestský priemyselný a technologický park Trnava a Automobilový klaster Slovensko so sídlom v Trnave.

Automobilový priemysel ako hlavný hnací motor hospodárstva mesta Trnavy

Hospodárstvo Trnavy a jej najbližšieho okolia je značne závislé na automobilovom priemysle, predovšetkým na výrobcach malých osobných vozidiel PCA SLOVAKIA, s.r.o. – PSA Peugeot Citroën. Väčšina ostatných veľkých priemyselných firiem v Trnave a okolí sa zameriava na výrobu čiastkových komponentov do rôznych častí motorových vozidiel, k ich hlavným odberateľom patrí práve pobočka PSA.

Tabuľka 4 Najväčšie firmy v Trnave a blízkom okolí, 2012

Názov firmy	Tržby v r. 2012 (v EUR)	Počet zamestnancov (2012)	Hlavná činnosť
PCA Slovakia, s.r.o.		3 500	Sériová výroba vozidiel
ZF SACHS Slovakia, a.s.	160 512 331	1 342	Vývoj, výroba komponentov a modulov hnacieho ústrojenstva pre motorové vozidlá
SAMSUNG Display Slovakia, s. r. o		908	Výroba a predaj TFT LCD a LED panelov a modulov a výroba a predaj elektrických a elektronických komponentov
ZF Levice, s.r.o.	108 995 335	545	Vývoj, výroba a odbyt komponentov a modulov podvozkového ústrojenstva pre motorové vozidlá
Johns Manville Slovakia, a.s.	95 746 516	919	Výroba skla, sklenených a minerálnych vlákien
ZF Boge Elastmetall Slovakia, a.s.	86 719 220	598	Vývoj, výroba systémov tlmenia kmitov, gumokovových dielov a systémov tlmenia nárazov pre motorové vozidlá
ŽOS Trnava			Oprava a inštalácia strojov a prístrojov - výroba, oprava a modernizácia nákladných a osobných železničných vozňov

Zdroj: Mestský úrad Trnava; webová stránka spoločnosti Samsung

Príchod veľkého výrobcu automobilov do určitej lokality vždy sprevádza príchod ďalších subdodávateľov, ktorí sú na jeho výrobu napojení. Títo subdodávatelia sú vo väčšine prípadoch pobočkami nadnárodných koncernov, pretože kvôli optimalizácii a efektívnosti požaduje výrobca automobilov dodávky od toho istého subdodávateľa do čo najväčšieho počtu svojich výrobných pobočiek. Príchod pobočky koncernu PSA Peugeot Citroën do Trnavy vyvolal multiplikačný efekt v podobe usídlenia niektorých ďalších firiem. Prípadne tu (alebo v blízkom okolí) boli tieto firmy už predtým usídlené a ich blízkosť hrala úlohu pri rozhodovaní o investícii koncernu PSA. Viaceré z firiem vyrábajúcich komponenty a diely pre automobilový priemysel je priamymi dodávateľmi PSA (tzv. dodávateľmi 1. radu), ale tiež profitujú zo silnej koncentrácie automobilového priemyslu v Trnavskom regióne a širšom okolí, kde pôsobí veľa ďalších odberateľov.

Samotná existencia silného zoskupenia firiem v automobilovom priemysle v Trnavskom regióne je prínosom pre hospodárstvo mesta². Firmy môžu spoločne kooperovať a ťažiť z využívania siete špecializovaných dodávateľov a kvalifikovanej pracovnej sily. Vysoká miera vzájomného prepojenia však môže byť ohrozením v prípade problémov vedúceho článku celého reťazca, ktorým je pobočka koncernu PSA. Dlhodobejšia stagnácia na európskom trhu s automobilmi a naopak rast príležitostí na nových trhoch (Ázia, Južná Amerika, Afrika) by mohlo viesť k obmedzeniu výroby alebo v najhoršom vývoji až k zatvoreniu pobočky. Tieto rozhodnutia prijímajú nadnárodné spoločnosti na základe globálnej stratégie len s minimálnym prihliadnutím na lokálne dôsledky, ktoré môžu vyvolať. Také zmeny by mali negatívny vplyv na lokálnu/regiónalnu ekonomiku a trh práce a tým i na životné podmienky obyvateľov Trnavy a jej okolia. Rozumná miera diverzifikácie ekonomiky a predovšetkým rozvoj podnikateľskej aktivity a posilnenie endogénneho (domáceho) podnikateľského sektora môže byť jednou z ciest, ako týmto potenciálnym hrozbám aspoň čiastočne odolať a pripraviť sa na ne.

² Jedným z efektov je vysoká priemerná mzda v priemysle. V roku 2013 dosahovala v okrese Trnava o 16 % vyššie hodnoty ako priemer v priemysle v SR (rozdiel priemernej mzdy v celej ekonomike medzi Trnavou a celou SR bol len 7 % (zdroj: Štatistický úrad Trnava, SR)

Spolupráca regionálnych aktérov v ekonomickom rozvoji

V Trnave a najbližšom okolí sídli viacero silných aktérov ovplyvňujúcich ekonomický rozvoj na lokálnej aj regionálnej úrovni. Sú medzi nimi veľké priemyselné podniky a silní zahraniční investori, univerzity a ich fakulty, mesto Trnava, ktoré podporuje lokálny ekonomický rozvoj napríklad projektom Mestského priemyselného a technologického parku a ďalšie inštitúcie (napr. Automobilový klaster Slovensko). Ich koncentrácia ponúka jedinečnú možnosť podporiť vzájomnou synergiou rozvoj hospodárstva v Trnavskom regióne a posilniť pozíciu Trnavy ako silného ekonomického centra juhozápadného Slovenska.

Vzájomná spolupráca uvedených aktérov zatiaľ nedosahuje dostatočnú intenzitu, aby mohla iniciovať synergické efekty, z ktorých by mohli profitovať všetci zúčastnení aktéri a pozitívne tak ovplyvniť lokálny/regiónálny ekonomický rozvoj. Jednotlivé subjekty a ich projekty pôsobia priveľmi izolovane. Napríklad Mestský priemyselný a technologický park nemá bližšie väzby na vysoké školy sídliace v meste, Materiálovo-technologickú Fakultu Slovenskej technickej univerzity v Trnave, Trnavskú univerzitu alebo Univerzitu sv. Cyrila a sv. Metoda. Dôvodom súčasnej skôr slabšej spolupráce hlavných aktérov môže byť absencia silného lídra/facilitátora, ktorého prioritou by bolo práve budovanie partnerstva, a možno tiež nedostatočné pochopenie výhod, ktoré by zo vzájomnej spolupráce mohli pre jednotlivých aktérov vyplývať.

V dôsledku nedostačujúcej spolupráce regionálnych aktérov sa ťažšie naplňajú ciele niektorých realizovaných projektov a výsledkom je nižší prínos. Napríklad cieľom Mestského priemyselného a technologického parku je podpora investícií v oblasti výskumu a vývoja a technologicky náročnej výroby s vyššou pridanou hodnotou. Mnohé podobné parky, ktoré vo svete dosahujú úspech, využívajú výhody zo strategického partnerstva s univerzitou alebo inou vedomostnou inštitúciou. V Trnave zatiaľ bližší spolupráce neprebíha. Aj to môže byť jedným z dôvodov, prečo v technologickom parku doposiaľ prevažujú skôr investori s menej vedomostne a technologicky náročnými aktivitami.

Zhrnutie:

- Najvýznamnejšiu časť ekonomiky mesta tvorí spracovateľský priemysel. Subjekty v spracovateľskom priemysle vytvárajú takmer 37 % pracovných miest v Trnavskom okrese.
- Mesto Trnava a jeho okolie je výhodnou lokalitou pre zahraničných investorov. Tí patria k najväčším zamestnávateľom v Trnave aj v okolí. Trnava ťaží z výhodnej kombinácie lokalizačných faktorov – investične pripravené plochy v priemyselnom parku, dobrá dopravná dostupnosť, blízkosť veľkých európskych trhov a hlavných odberateľov, dostupná kvalifikovaná pracovná sila.
- Väčšina z najväčších firiem v Trnave a najbližšom okolí sa orientuje na výrobu komponentov pre automobilový priemysel. Dôležitú úlohu v pevne previazanom ekosystéme hrá pobočka koncernu PSA, ktorá je významným odberateľom pre mnohé tu usídlené firmy.
- Trnava poskytuje veľmi dobré zázemie z hľadiska tvorby nových znalostí a prípravy vysokokvalifikovaných ľudských zdrojov. V meste sídli Materiálovotechnologická fakulta

Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a dve vysoké školy (Trnavská univerzita a Univerzita sv. Cyrila a Metoda) zamerané na humanitné a prírodovedné obory.

- Mesto sa usiluje podporovať investície do výskumu, vývoja a výroby s vyššou pridanou hodnotou - predovšetkým projektom **Mestského priemyselného a technologického parku**. **Medzi usídlenými firmami však zatiaľ prevažujú skôr menej technologicky orientované podniky s nižšou znalostnou náročnosťou.**

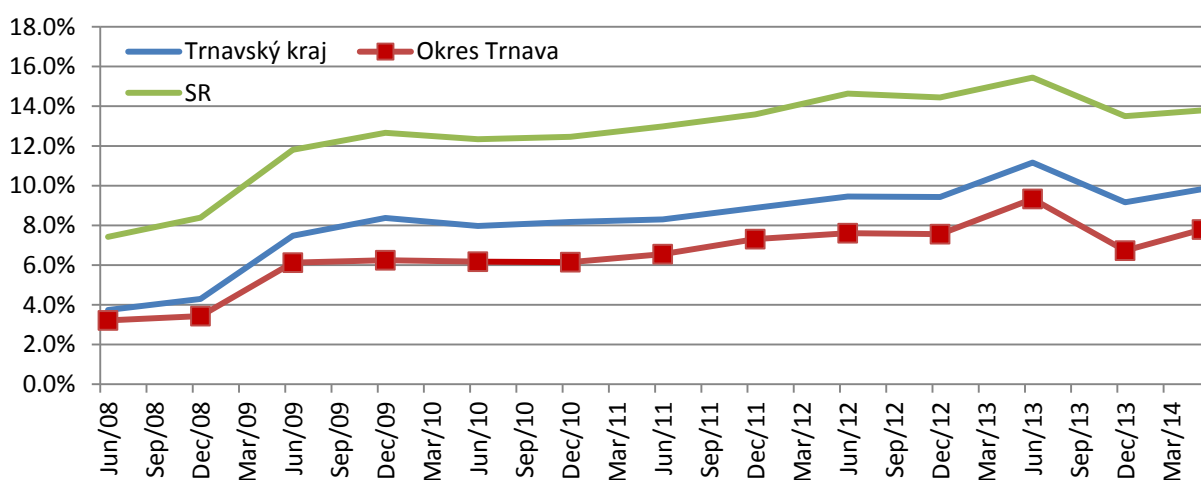
3 TRH PRÁCE

V tejto časti sú analyzované základné charakteristiky situácie na trhu práce najmä so zameraním na štruktúru nezamestnanosti podľa najdôležitejších aspektov. Analýza využíva najpodrobnejšie dostupné údaje Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Trnave s členením na okresy.

Kľúčové otázky:

- Prejavil sa na trhu práce po roku 2009 dopad ekonomickej krízy?
- Ktoré skupiny obyvateľov sú najviac ohrozené nezamestnanosťou?
- Ako sa zmenil počet a štruktúra pracovných miest ponúkaných Úradom práce v Trnave?

Graf 7 Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)

Pozn.: Miera evidovanej nezamestnanosti je počítaná ako podiel disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie k počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

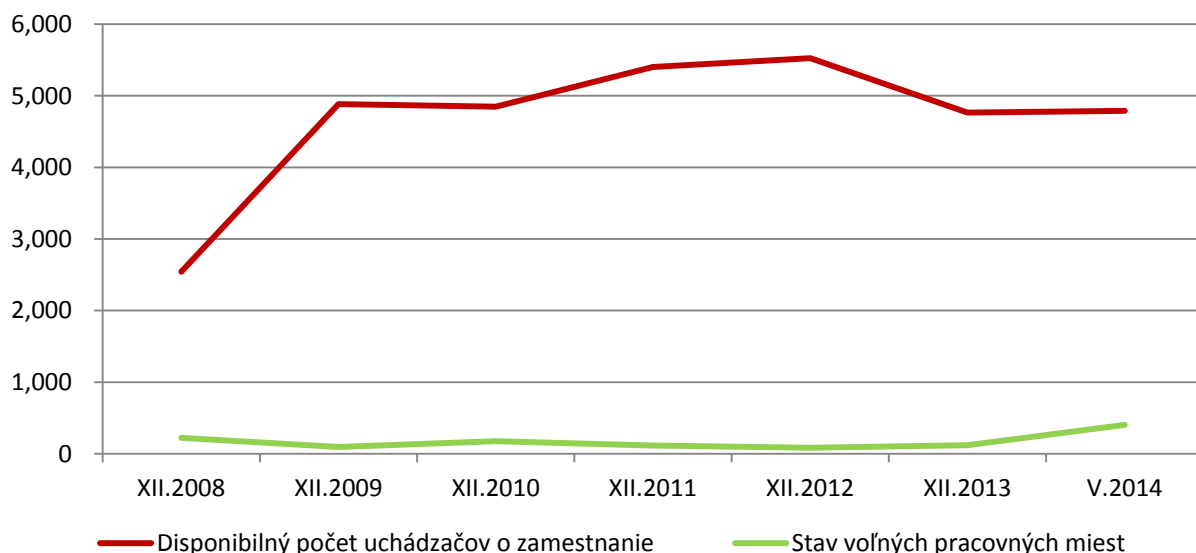
Nezamestnanosť sa v okrese Trnava dlhodobo pohybuje na nízkych hodnotách. Podiel disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie na ekonomicky aktívnom obyvateľstve sa počas celého sledovaného obdobia pohybuje pod úrovňou priemeru Trnavského kraja i celej SR (Graf 7). Aktuálne evidovaná nezamestnanosť bola v máji 2014 v okrese Trnava 7,8 %, čo je o 6 p. b. menej než priemer SR a o 2 p. b. nižší než priemer Trnavského kraja.

Vývoj nezamestnanosti v okrese Trnava sa odlišuje najmä jej pomalším nárastom v období ekonomickej krízy medzi druhou polovicou roku 2008 a koncom roku 2009, ktorý naznačuje, že zamestnávateľia na lokálnom trhu práce neprepúšťali tak rýchlo a v takej veľkej miere ako v iných častiach Trnavského kraja a celého Slovenska. Dopad ekonomickej krízy sa v okrese Trnava začal prejavovať od novembra roku 2008, keď sa počet uchádzačov o zamestnanie pohyboval na hodnote 2 199 osôb. Od tohto obdobia sa počet uchádzačov stále zvyšoval a vrchol dosiahol vo februári 2013, keď počet záujemcov dosiahol hodnotu 5791 osôb, teda viac ako 2,5 násobok hodnoty roku 2008.

Zásadným ukazovateľom trhu práce je pomer medzi počtom voľných pracovných miest a počtom uchádzačov o zamestnanie, pomer, ktorý sa v dôsledku ekonomickej krízy podstatne zvýšil. V okrese Trnava dosahuje tento ukazovateľ dlhodobo negatívne hodnoty (Graf 8). V období pred vypuknutím

ekonomickej krízy pripadali na 1 voľné pracovné miesto 3 uchádzači o zamestnanie. Tento počet sa zvyšoval, a v roku 2012 dosiahol najvyššiu hodnotu (na 1 voľné pracovné miesto pripadlo 65 uchádzačov o zamestnanie). Od roku 2013 sa situácia zlepšuje, a to tak poklesom počtu uchádzačov, ako aj rastom počtu voľných pracovných miest (v máji 2014 pripadalo na 1 voľné pracovné miesto zhruba 12 uchádzačov o zamestnanie).

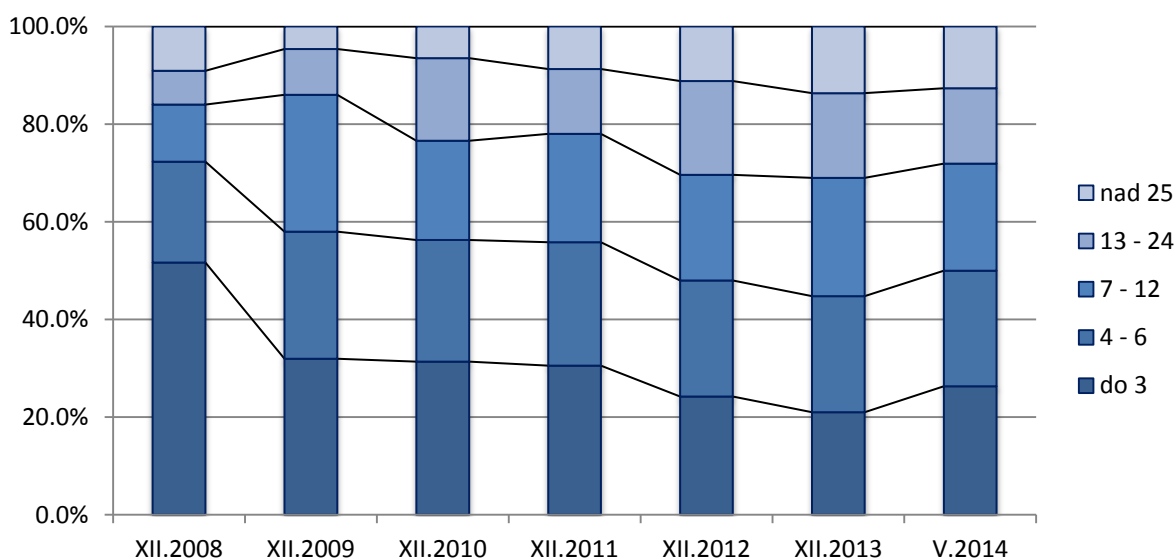
Graf 8 Počet uchádzačov o zamestnanie a voľné pracovné miesta v okrese Trnava, 2008 – 2014

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

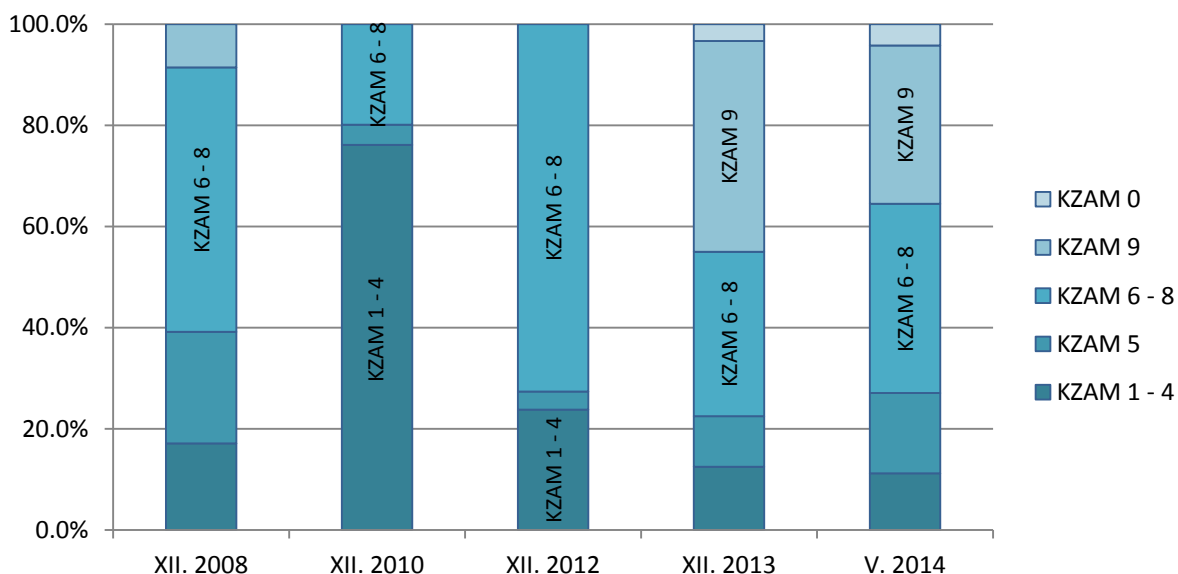
Od roku 2009 sa v okrese Trnava zvyšoval podiel aj absolútne počty dlhodobo nezamestnaných osôb, ktoré hľadajú prácu, viac než 1 rok. Len od konca roku 2009 do konca roku 2013 vzrástol počet obyvateľov okresu Trnava, ktorí sú bez práce dlhšie ako dva roky, takmer trojnásobne: z 225 na 651. Dlhodobá nezamestnanosť bola a stále je významným problémom lokálneho trhu práce.

Graf 9 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie v Trnave podľa dĺžky nezamestnanosti (mesiace)

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

Graf 10 Štruktúra voľných pracovných miest hlásených na ÚP podľa klasifikácie zamestnanosti (KZAM/ SK ISCO-08)

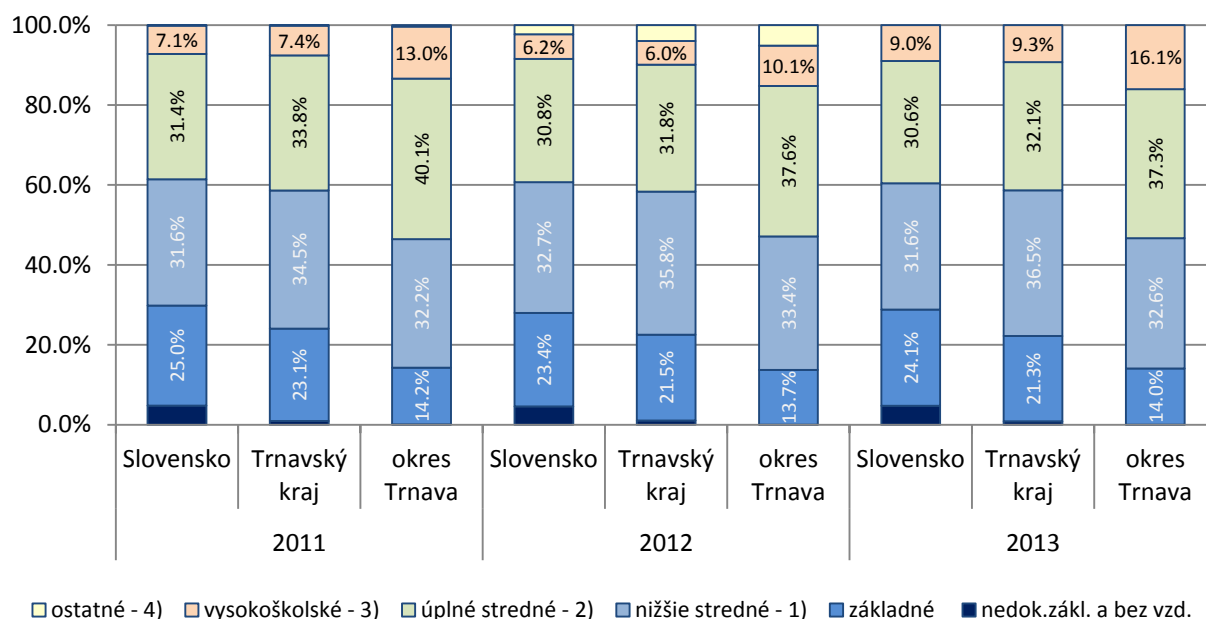
Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

Od roku 2008 s výrazne zhoršila situácia pre uchádzačov o zamestnanie z hľadiska počtu uchádzačov na 1 voľné miesto, ale viac-menej sa nezmenila štruktúra voľných pracovných pozícií (Graf 10). Pred vypuknutím ekonomickej krízy prevažovali voľné miesta na pozíciách Kvalifikovaných robotníkov v poľnohospodárstve, lesníctve a v príbuzných odboroch (okrem obsluhy strojov a zariadení) – KZAM 6; Remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári (okrem obsluhy strojov a zariadení) – KZAM 7 a Obsluhy strojov a zariadení – KZAM 8, čo sú predovšetkým pracovné miesta vo výrobe často obsadzované osobami s nižším technickým vzdelaním. Od roku 2008 sa ponuka týchto pracovných miest znížila o 15 p. b. a naopak zvýšila sa ponuka voľných pracovných miest pre nekvalifikovaných, pomocných zamestnancov – KZAM 9. Tieto údaje dokumentujú, že miestne firmy príliš neinvestujú do znalostne založených aktivít a nevytvárajú veľa pracovných miest pre špecialistov a vysoko kvalifikovaných odborníkov. Tento fakt do určitej miery potvrdzuje aj rast počtu uchádzačov o zamestnanie s vysokoškolským vzdelaním, ktorý sa od roku 2013 zvyšuje.

Z dostupných materiálov sa nedá overiť, do akej miery sa ekonomická kríza a prepúšťanie prejavilo na vzdelanostnej štruktúre uchádzačov o zamestnanie. Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa vzdelania sa v okrese Trnava pomerne výrazne odlišuje od priemeru Trnavského kraja, ale aj celorepublikových priemerov (Graf 11). Pokým na úrovni kraja a republiky prevažujú medzi uchádzačmi o zamestnanie ľudia s nižším vzdelaním, tak v okrese Trnava predstavujú uchádzači s vyšším vzdelaním viac ako 53 %. Hlavným problémom, ktorý sa objavil na lokálnom trhu práce v posledných dvoch rokoch, je nárast uchádzačov o zamestnanie s vysokoškolským vzdelaním.

Príčiny tohto nárastu môžu byť dve: miestny trh práce nedisponuje dostatočným množstvom odborných a špecializovaných pracovných pozícií, kde by našli uplatnenie vysokoškolsky vzdelaní uchádzači o zamestnanie, alebo vzdelanie uchádzačov nezodpovedá potrebám firiem.

Graf 11 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dosiahnutého stupňa vzdelania, 2011 – 2013

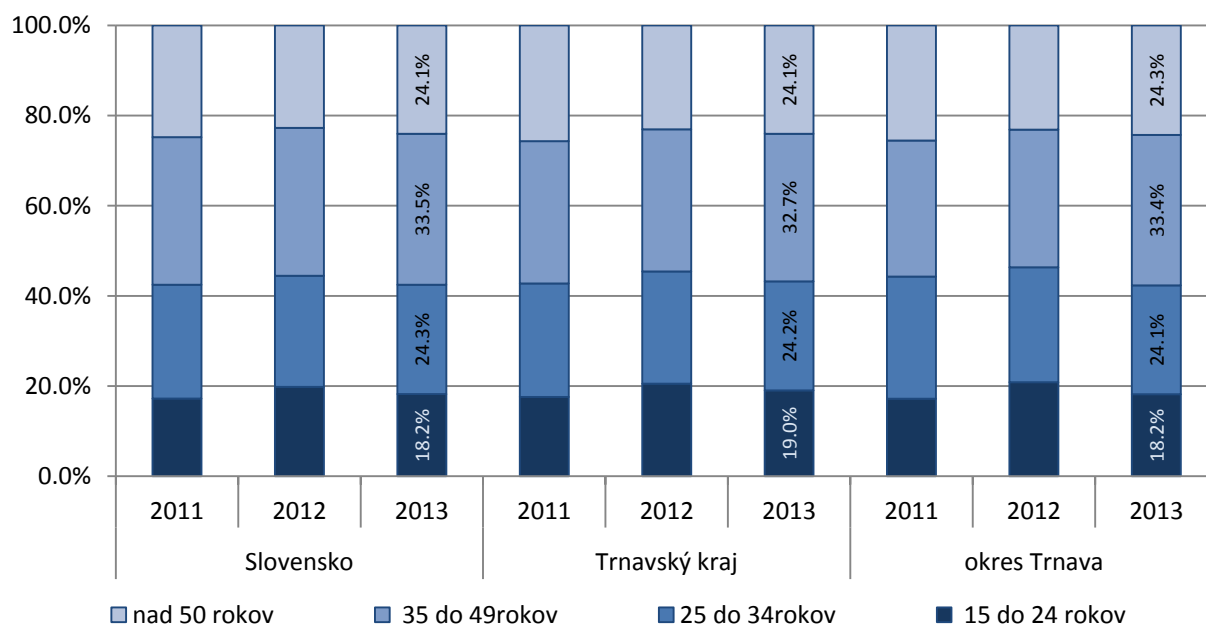

Pozn. ¹⁾ učňovské a stredné odborné vzdelanie bez maturity; ²⁾ úplné stredné učňovské vzdelanie s maturitou + úplné stredné odborné + úplné stredné všeobecné + vyššie odborné; ³⁾ vysokoškolské vzdelanie 1.- 3. stupňa; ⁴⁾ neurčené, ved. výchova

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

Štruktúra uchádzačov podľa veku sa za posledné tri roky príliš nezmenila a neodlišuje sa podstatne ani od celorepublikového priemeru a priemeru Trnavského kraja (Graf 12). Najohrozenejšou skupinou uchádzačov o zamestnanie sú osoby vo veku do 29 rokov (často absolventi SŠ či VŠ) a osoby nad 50 rokov.

Graf 12 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku, 2011 – 2013

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, Trnava

Zhrnutie:

- Trh práce v okrese Trnava vykazuje za posledných šesť rokov relatívne stabilný vývoj. V okrese Trnava sa nezamestnanosť v porovnaní s priemernými hodnotami za Trnavský kraj a celú Slovenskú republiku dlhodobo pohybuje na nižších hodnotách. Podiel disponibilného počtu uchádzačov o zamestnanie na ekonomicky aktívnom obyvateľstve sa počas celého sledovaného obdobia pohybuje pod úrovňou priemeru Trnavského kraja i celej SR.
- Dopad celosvetovej hospodárskej krízy sa v ukazovateľoch začal v okrese Trnava prejavovať od konca roku 2008, keď začal stúpať počet uchádzačov o zamestnanie, a vrchol dosiahol začiatkom roku 2013. Od tohto obdobia opäť klesá.
- V trnavskom okrese pretrváva počet voľných pracovných miest dlhodobo a v ich štruktúre prevládajú predovšetkým voľné pracovné miesta pre nekvalifikovaných, pomocných zamestnancov. Ako dôsledok ekonomickej krízy sa štruktúra voľných pracovných miest nezmenila.
- Najohrozenejšími skupinami uchádzačov o zamestnanie sú mladí ľudia do 29 rokov a ľudia nad 50 rokov.
- Od roku 2013 sa zvyšuje počet uchádzačov o zamestnanie s vysokoškolským vzdelaním, v máji 2014 tvorili takmer 15,5% podiel z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie.

4 VZDELÁVANIE

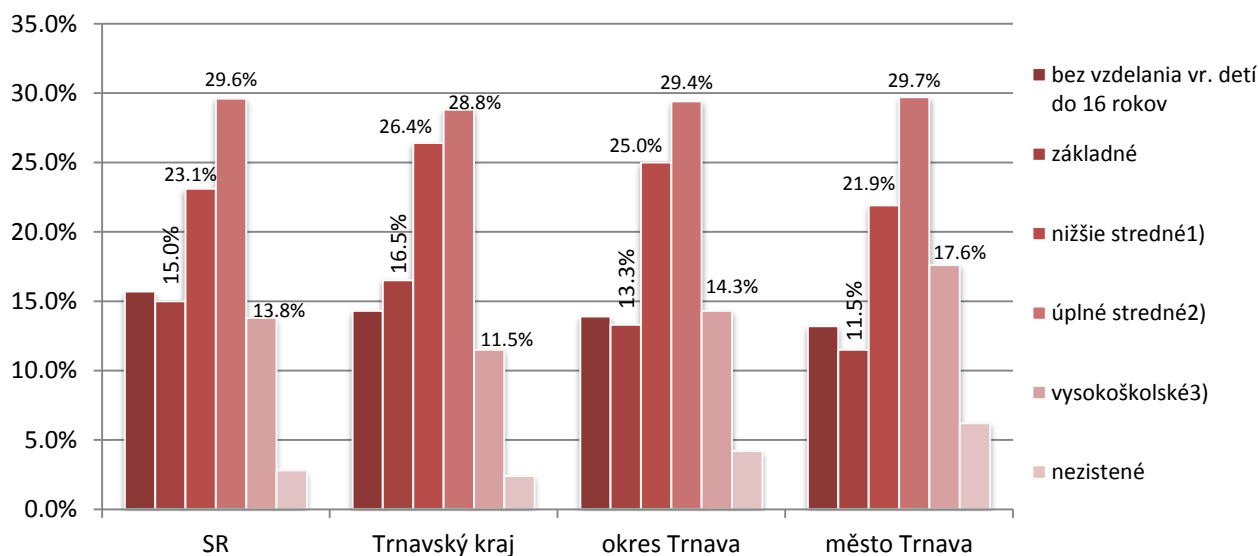
Táto časť analýzy sústreďuje pozornosť na oblasť vzdelávania na území mesta Trnava. Jej cieľom je zhodnotiť vzdelanostnú úroveň obyvateľstva mesta a tiež dostupnosť a využitie vzdelávacích inštitúcií spravovaných mestom Trnava.

Kľúčové otázky:

- Aká je vzdelanostná úroveň v Trnave?
Aké je vyťaženie materských a základných škôl, postačia ich kapacity pre budúci vývoj?
- Aká je štruktúra stredného školstva v meste?
- Aká je štruktúra vysokoškolského štúdia v meste – záujem o štúdium a pod.?

Z porovnania vzdelanostnej štruktúry ekonomicky aktívneho obyvateľstva od 15 rokov mesta Trnava s priemerom Slovenskej republiky a Trnavského kraja je zrejmé, že rozdiely vykazujú určité odlišnosti (Graf 13). Mesto Trnava má lepšiu pozíciu v údajoch podielu osôb so základným vzdelaním. Podiel tejto skupiny bol v roku 2011 o 3,5 % nižší než priemer Slovenskej republiky a oproti Trnavskému kraju nižší dokonca o 5 %. Veľmi dobré postavenie má mesto Trnava tiež v podiele osôb s vysokoškolským vzdelaním. Podiel tejto skupiny osôb je o viac ako 6 % vyšší než priemer kraja a o necelé 4 % vyšší než priemer SR.

Graf 13 Obyvateľstvo SR podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania (rok 2011)

¹⁾ základné vzdelanie a bez vzdelania

²⁾ učňovské a stredné odborné vzdelanie bez maturity

³⁾ úplné stredné učňovské vzdelanie s maturitou + úplné stredné odborné + úplné stredné všeobecné + vyššie odborné

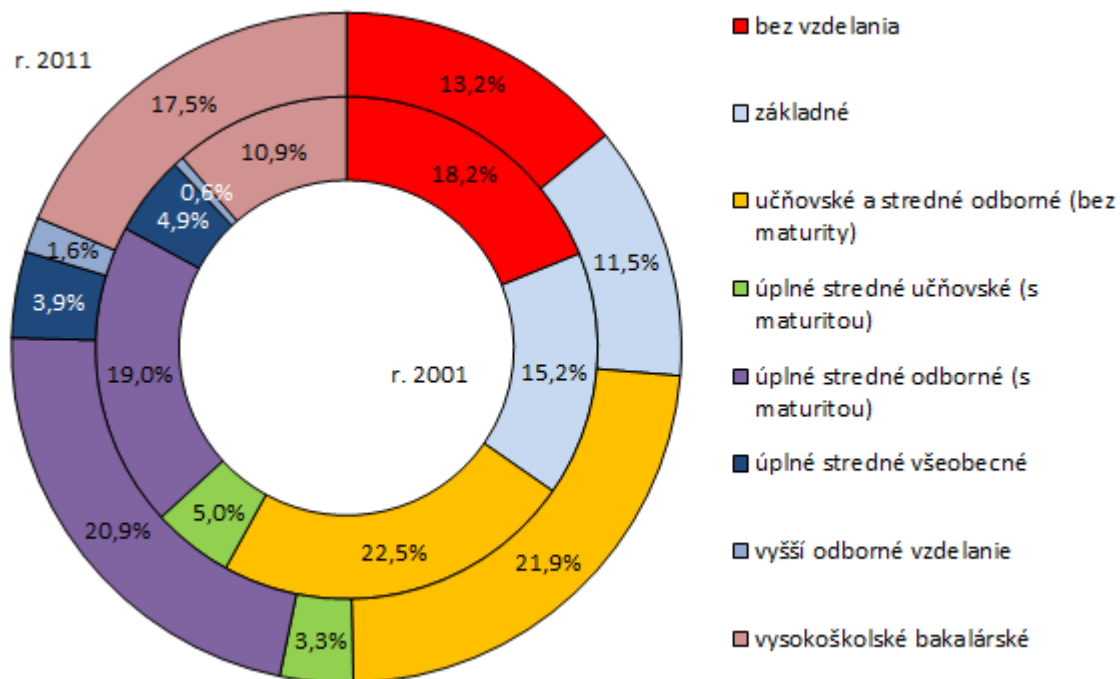
⁴⁾ vysokoškolské vzdelanie 1. – 3. stupňa

Zdroj: Štatistický úrad SR – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

Kvalita pracovnej sily z hľadiska vzdelania je v Trnave veľmi dobrá. Podľa výsledkov SODB 2011 predstavoval podiel osôb s ukončeným úplným stredným vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním medzi obyvateľmi celkovo 47,3 %, čo prekračuje nielen priemer kraja (40,3 %), ale aj priemer celorepublikový (SR 43,4 %).

Úroveň vzdelanosti obyvateľstva mesta Trnava sa medzi poslednými dvomi cenami zvýšila (Graf 14). V uplynulých desiatich rokoch vzrástol počet osôb s vyšším vzdelaním. Pozitívny rast zaznamenali kategórie osôb s úplným stredným odborným vzdelaním, vyšším odborným vzdelaním a najvyšší rast zaznamenala kategória s vysokoškolským vzdelaním (nárast o 6,6 %). Vysoký počet osôb s úplným stredným vzdelaním korešponduje s kvalitnou a pestrou ponukou stredného školstva v meste.

Graf 14 Vývoj vzdelanostnej štruktúry v Trnave medzi dvomi cenami 2001 a 2011

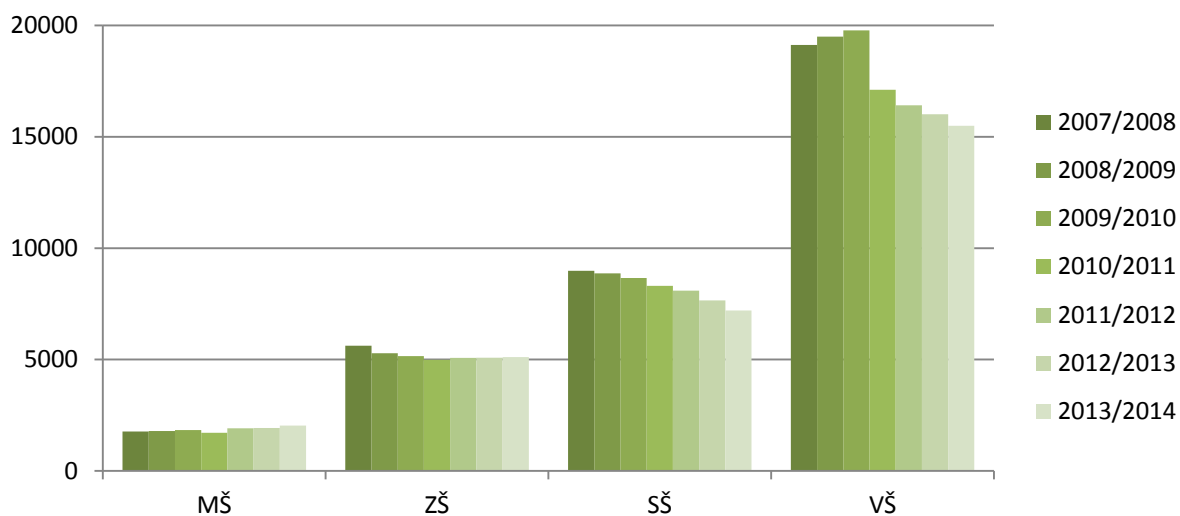
Zdroj: Štatistický úrad SR - Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001, 2011

4.1 Vzdelávacia infraštruktúra na území mesta

Mesto Trnava možno označiť za veľmi významné centrum vzdelania s dlhoročnou tradíciou, kde majú obyvatelia bohatú ponuku možností štúdia na všetkých stupňoch vzdelávania. Samotné Mesto Trnava sa zaoberá najmä elementárnym vzdelávaním, je zriaďovateľom 20 materských a 9 základných škôl. Sekundárne vzdelávanie prebieha na 4 gymnáziách a 12 odborných stredných školách. Mesto Trnava je aj významným univerzitným centrom, v ktorom pôsobia celkovo tri univerzity – Trnavská univerzita, Univerzita sv. Cyrila a sv. Metoda v Trnave a Materiálovotechnologická fakulta STU so sídlom v Trnave, ktorá je jednou zo siedmich fakúlt Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

Nasledujúci graf (Graf 15) ukazuje vývoj počtu žiakov a študentov na jednotlivých typoch vzdelávacích inštitúcií. Na stredných a vysokých školách dochádza v posledných rokoch k poklesu počtu žiakov a študentov. Pokles je do určitej miery spôsobený nástupom populačne slabších ročníkov na tieto typy škôl. Na elementárnom stupni vzdelávania dochádza k miernemu rastu počtu detí v materských školách a na základných školách je počet žiakov za posledné štyri roky relatívne stabilný s minimálnym rastom.

Graf 15 Vývoj počtu detí/štvrtov na vzdelávacích inštitúciách v meste Trnava v rokoch 2007 – 2014

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Podrobné hodnotenie vzdelávacej sústavy v meste je uvedené samostatne podľa jednotlivých typov škôl.

4.1.1 Materské školy

V školskom roku 2013/14 fungovalo v meste celkovo 25 materských škôl. Takmer všetky boli zriadené mestom Trnava. Počet detí v materských školách v posledných rokoch stále mierne stúpa (Graf 15), za posledných sedem rokov vzrástol zhruba o 15 %. V školskom roku 2009/10 mesto reagovalo pružne na zvýšený dopyt po predškolskom vzdelávaní otvorením ďalšej materskej školy a od tohto roku sa postupne zvýšil aj počet súkromných zariadení predškolského vzdelávania. Vďaka týmto opatreniam nedochádza k zvýšeniu priemerného počtu detí na jedného pedagóga, naopak, počet detí sa mierne znížil (zatiaľ čo v roku 2007/08 pripadalo na jedného pedagogického pracovníka 11,2 detí, v roku 2013/14 to bolo 10,7 detí). Ani počet detí v jednej triede sa za posledných sedem rokov nezvýšil.

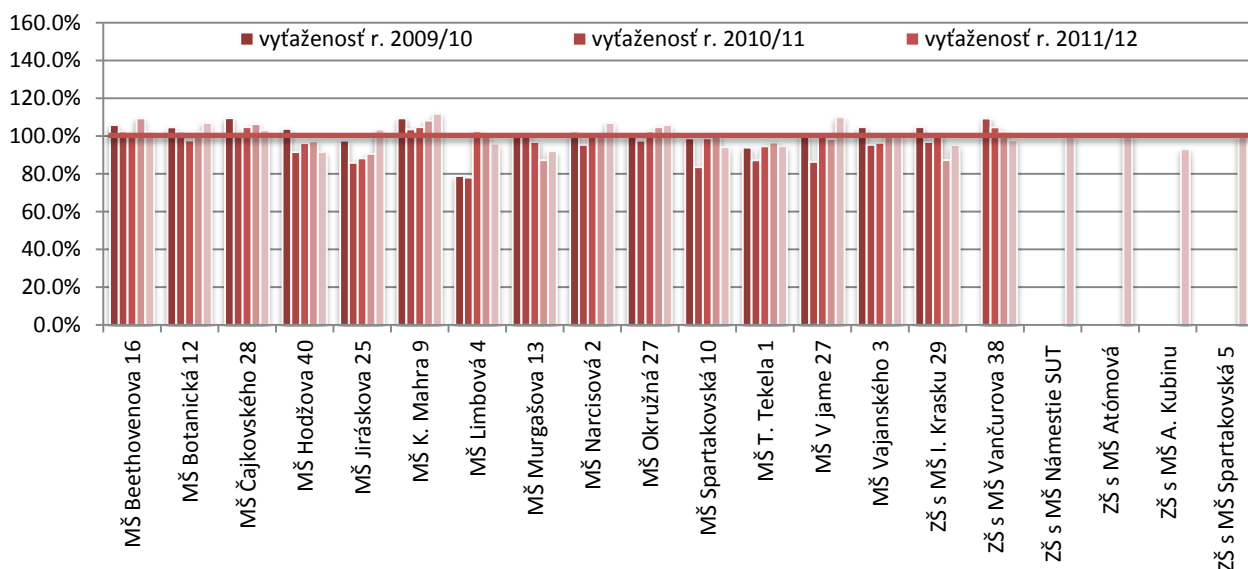
Tabuľka 5 Vývoj počtu detí, pedagogických pracovníkov a tried v MŠ v rokoch 2007 – 2014

rok	počet tried	počet detí	počet pedagógov	počet detí na jednu triedu	počet detí na jedného pedagóga
šk. rok 2007/2008	74	1651	148	22,3	11,2
šk. rok 2008/2009	73	1660	146	22,7	11,4
šk. rok 2009/2010	77	1668	154	21,7	10,8
šk. rok 2010/2011	77	1550	154	20,1	10,1
šk. rok 2011/2012	78	1694	157	21,7	10,8
šk. rok 2012/2013	80	1701	160	21,3	10,6
šk. rok 2013/2014	88	1805	168	20,5	11,4
zmena	118,9%	109,4%	106,8%		-

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Kapacitne sú materské školy, ktorých zriaďovateľom je mesto Trnava, naplno vyťažené. Zvýšený záujem o umiestnenie detí do materských škôl pomáhajú pokryť aj zariadenia, ktorých zriaďovateľom je iný subjekt ako mesto. V meste pôsobia spolu štyri materské školy s celkovou kapacitou 185 miest, dve sú súkromné školy a dve cirkevné³. V školskom roku 2013/14 boli všetky tieto súkromné subjekty naplno vyťažené.

Graf 16 Vyťaženosť materských škôl v Trnave v rokoch 2009 – 2014 (%)

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

V nasledujúcich rokoch sa už dopyt nebude extrémne zvyšovať. Podľa demografických údajov majú najvyšší nárast počtu detí materské školy už za sebou. Populačná prognóza, spracovaná Prognostickým ústavom Slovenskej akadémie vied, ukazuje, že s pribúdajúcimi rokmi bude postupne klesať detská zložka 0-4 roky. Výhľad do roku 2035 predpokladá pokles detskej zložky v okrese Trnava zo 14 % (rok 2013) na 11,2 % (rok 2035). **Medziročný úbytok predškolských detí sa do istej miery prejaví a vyvolá reakciu v oblasti plánovania kapacít jednotlivých materských škôl.**

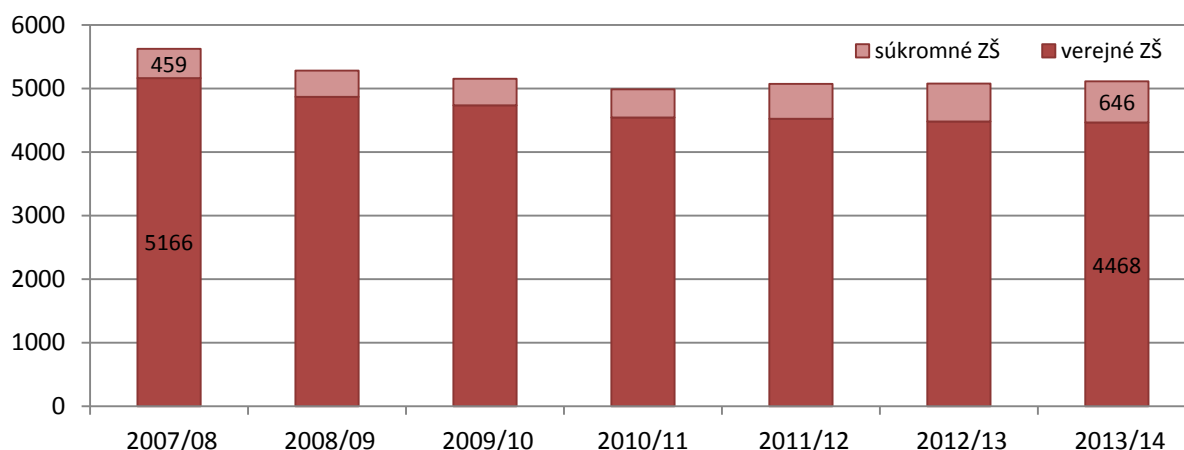
4.1.2 Základné školy

V meste pôsobí spolu 11 základných škôl, zriaďovateľom 9 z nich je mesto Trnava. Základná škola Angely Merici je školou cirkevnou, jej zriaďovateľom je Provinciat Rímskej únie Rádu sv. Uršule so sídlom v Bratislave. Druhým súkromným zariadením je základná škola BESST, ktorá začala v meste pôsobiť v školskom roku 2009/10. Škola má štatút Cambridge International Centre a v celosvetovom Testovaní 9-2014 je zaradená v TOP 1 % najkvalitnejších škôl na Slovensku a prvá v Trnavskom kraji.

Počet žiakov na základných školách v meste klesal až do roku 2010. Zlom nastal až v školskom roku 2011/12, keď bol zaznamenaný prvý mierny nárast počtu žiakov, a ten počas posledných troch rokov stále mierne pokračoval. Hlavným dôvodom je však rastúci počet žiakov na základných školách, ktorých zriaďovateľom nie je mesto Trnava (Graf 17). Počet žiakov na verejných základných školách za posledné tri roky skôr stagnuje a od roku 2007 sa znížil o 10 %, pričom najvýraznejší je úbytok počtu žiakov na druhom stupni základných škôl (Graf 18).

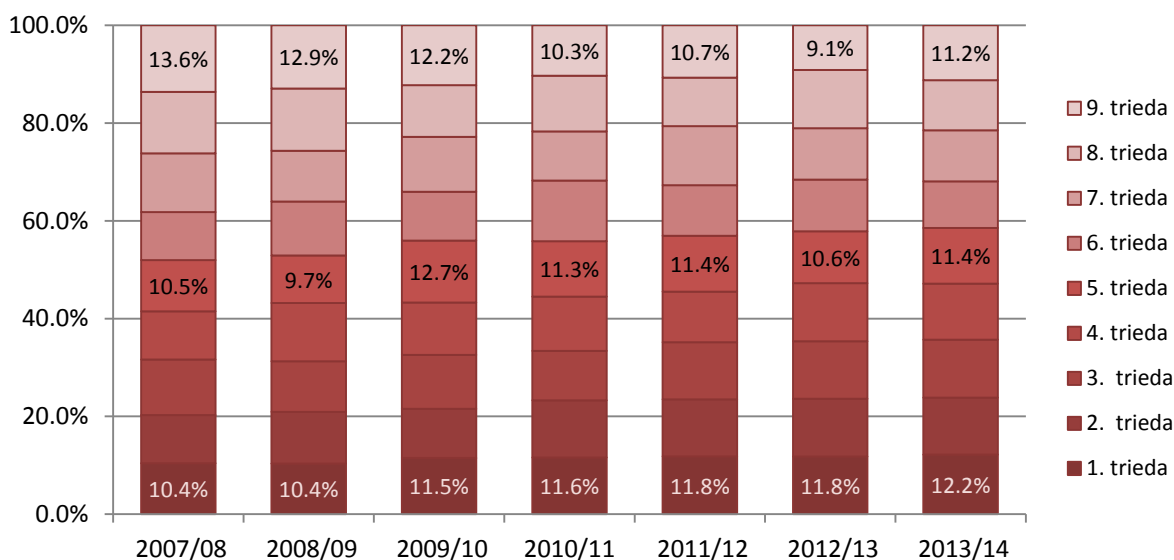
³ V školskom roku 2013/14 pôsobilo v Trnave celkovo päť súkromných MŠ. K 31. 8. 2014 však MŠ SMILE ukončí svoju činnosť.

Graf 17 Vývoj počtu žiakov na základných školách v meste podľa zriaďovateľa v rokoch 2007 – 2014

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Graf 18 Vývoj počtu žiakov na základných školách podľa jednotlivých tried v rokoch 2007 – 2014

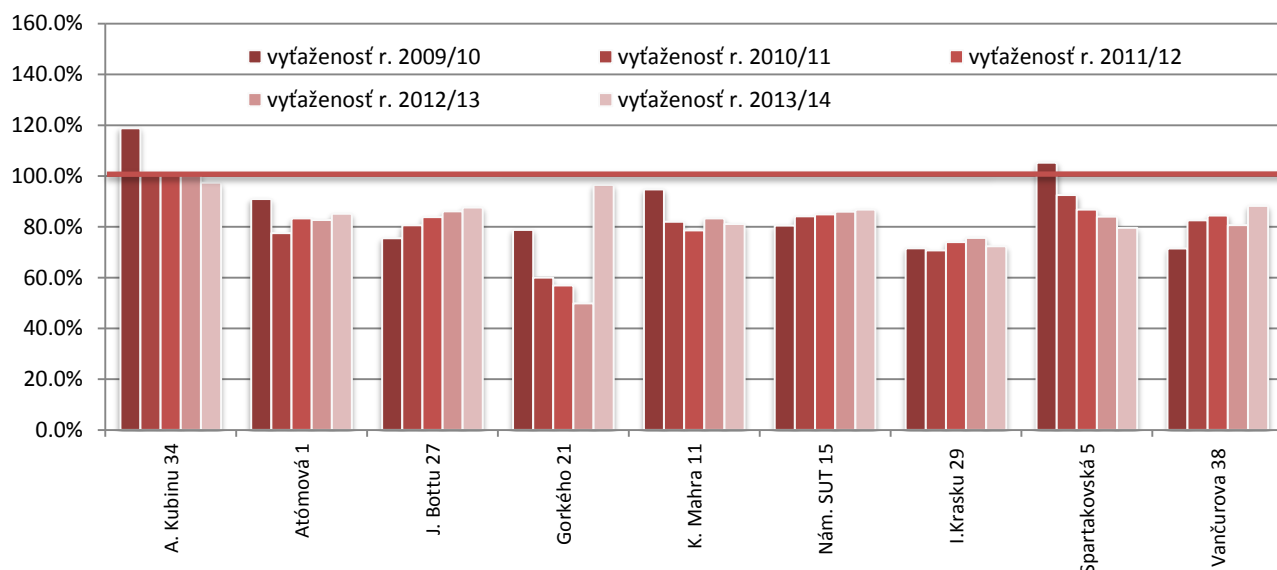

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

V školskom roku 2013/2014 bolo na základných školách zriadených Mestom Trnava zapísaných spolu 4468 detí, čo znamená, že kapacita bola využitá zhruba na 85,6 %. Využitie kapacity je však na jednotlivých ZŠ rozdielne (Graf 19). Iba na dvoch základných školách za obdobie posledných piatich rokov počet žiakov vzrástol – na ZŠ J. BOTTA a ZŠ na Nám. SUT 15.

Na prípadný nárast počtu žiakov v budúcnosti sú kapacity škôl pripravené. Podľa populačnej prognózy, vypracovanej Prognostickým ústavom Slovenskej akadémie vied, sa nebude dramaticky meniť počet detí, ktoré v nasledujúcich rokoch nastúpia do prvých tried základných škôl.

Graf 19 Využitie kapacity jednotlivých základných škôl v Trnave v rokoch 2009 – 2014

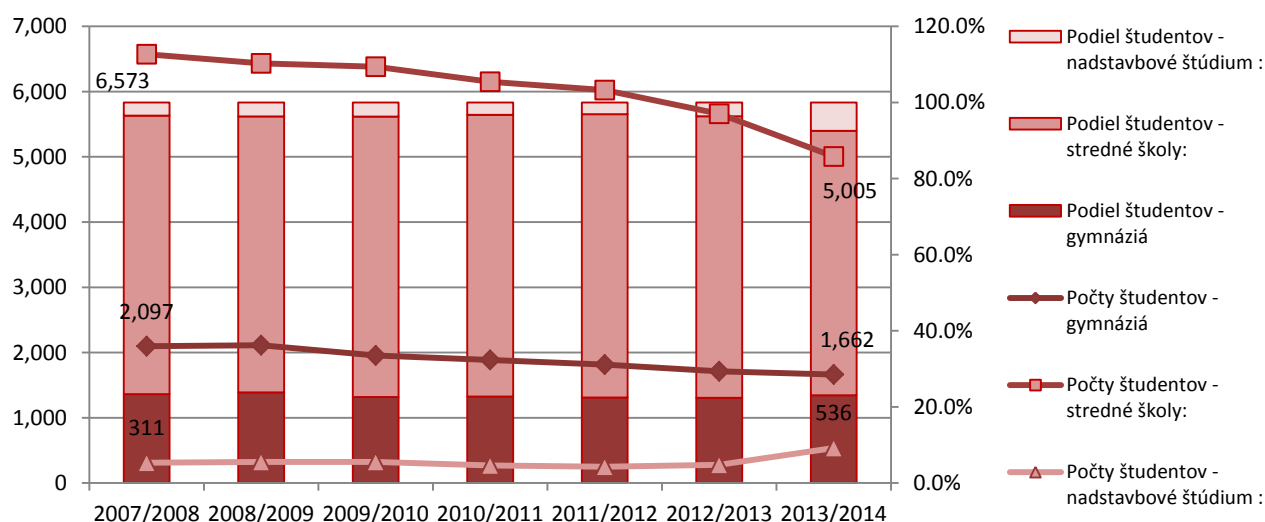

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

4.1.3 Stredné školy

V meste Trnava pôsobí v posledných siedmich rokoch celkovo 16 stredných škôl, z toho 4 poskytujú úplné stredné všeobecné vzdelanie a zostávajúcich 12 stredné odborné vzdelanie. Ponuka odborného vzdelania je pomerne široká a do istej miery zodpovedá štruktúre zamestnávateľov z oblasti priemyslu, služieb, zdravotníctva a ďalších odborov. Počet študentov sa na všetkých typoch stredných škôl znižuje (Graf 20). Najväčší pokles zaznamenali stredné odborné školy, kde v školskom roku 2013/14 študovalo o takmer 24 % študentov menej ako v školskom roku 2007/08.

Graf 20 Vývoj počtu študentov na jednotlivých typoch stredných škôl v rokoch 2007 – 2014

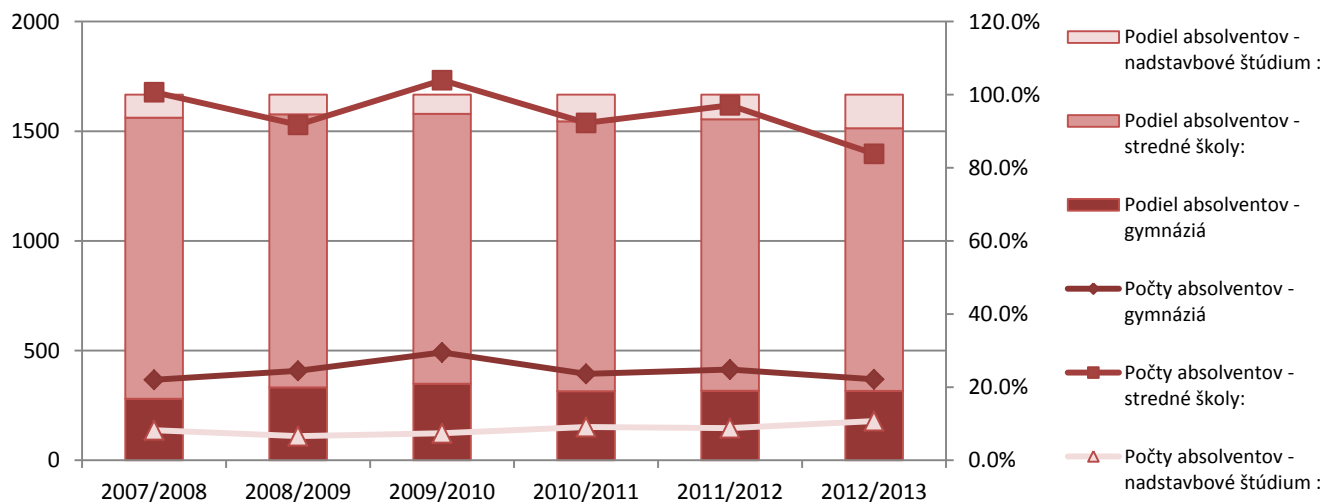

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Z grafu vyplýva, že v školskom roku 2013/14 sa zvýšil záujem o nadstavbové štúdium. Počet študentov nadstavbového štúdia sa v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom takmer zdvojnásobil.

Príčinou tohto poklesu je, že na stredné školy nastupujú v ostatných rokoch populačne slabšie ročníky. Podľa populačnej prognózy do roku 2035 bude tento pokles pokračovať zhruba do roku 2020, a v ďalších 10 rokoch sa už dá očakávať nárast záujemcov o štúdium na stredných školách.

Graf 21 Vývoj počtu absolventov stredných škôl v rokoch 2007 – 2013

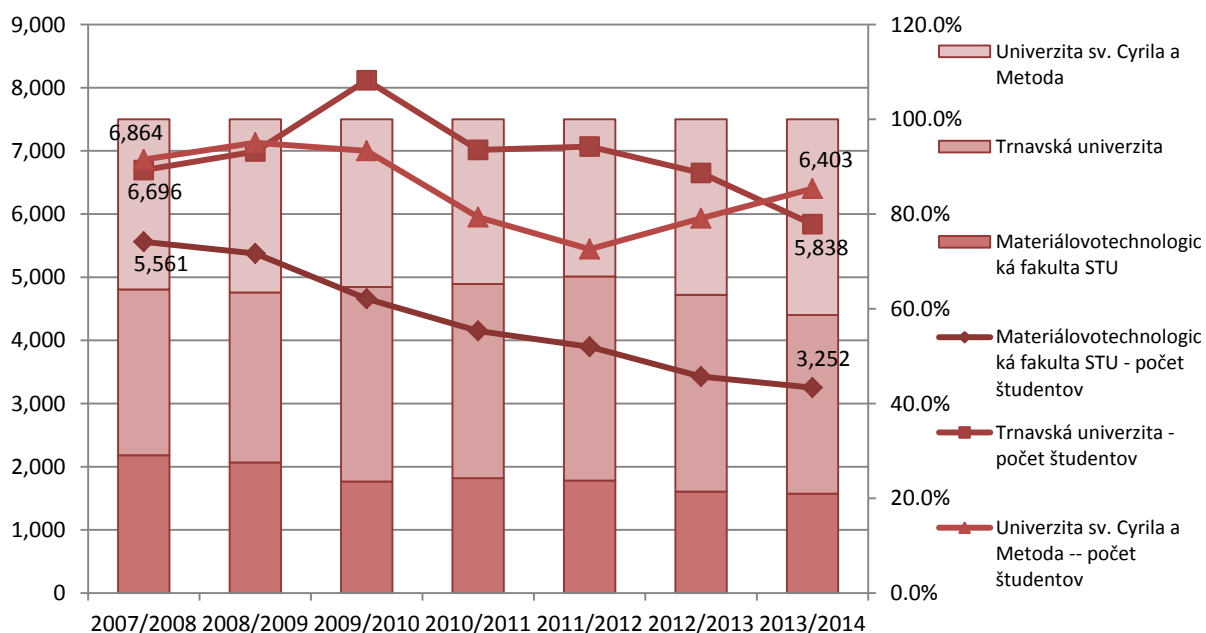

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

4.1.4 Vysoké školy

Trnava je významným univerzitným centrom, do ktorého prichádzajú študovať záujemcovia z celého Slovenska. Vyplýva to zo širokého spektra študijných odborov, ktoré tunajšie vysoké školy otvárajú. V roku 2013 študovalo v Trnave na jednotlivých fakultách takmer 15,5 tis. študentov. Najväčší záujem je o štúdium na Univerzite sv. Cyrila a Metoda, kde v školskom roku 2013/14 študovalo viac ako 41 % z celkového počtu študentov VŠ v Trnave.

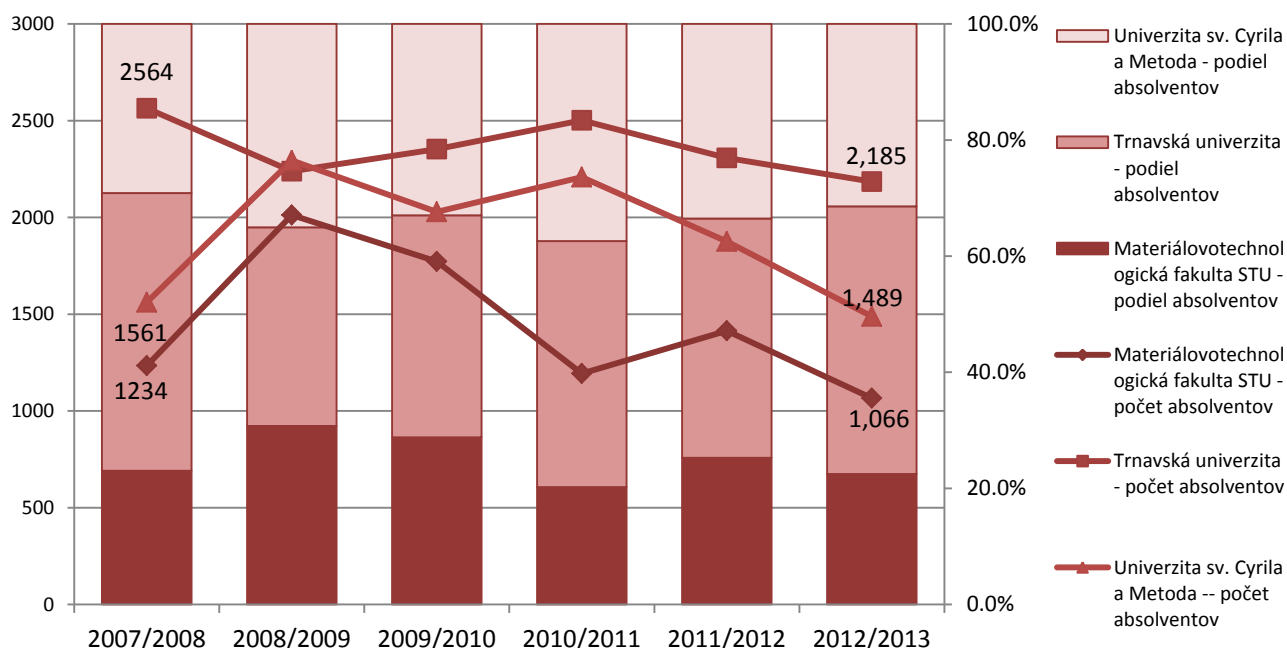
Graf 22 Vývoj počtu študentov vysokých škôl v Trnave v rokoch 2007 – 2014

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Z dostupných údajov o počte študentov na jednotlivých vysokých školách v Trnave vyplýva, že mladí ľudia majú záujem predovšetkým o štúdium humanitných odborov. Tento trend potvrdzuje fakt, že počet študentov na fakultách Trnavskej univerzity sv. Cyrila a Metoda sa v posledných rokoch nemení. Naopak v posledných rokoch sa prejavuje nižší záujem o štúdium na Materiálovo-technologickej fakulte STU. Zatiaľ čo v školskom roku 2007/08 na tejto fakulte študovalo 5 561 študentov, v školskom roku 2013/14 sa ich počet znížil na 3252, čo znamená o 42 % menej.

Graf 23 Vývoj počtu absolventov vysokých škôl v Trnave v rokoch 2007 – 2013

Zdroj: Mestský úrad Trnava, Odbor vzdelávania, športu a kultúry

Počet absolventov jednotlivých fakúlt v Trnave sa znižuje (Graf 23). Počet absolventov Trnavskej univerzity a Univerzity sv. Cyrila a Metoda v roku 2012/13 sa v porovnaní s rokom 2007 znížil o takmer 15 %. Za posledných šesť rokov sa najvýznamnejšie zmenil počet absolventov jedinej technicky zameranej fakulty v Trnave (Graf 23). Najviac absolventov odišlo z tejto fakulty v rokoch 2008 – 2010. V roku 2013 zodpovedal počet absolventov v podstate počtu z roku 2007.

Štruktúra absolventov podľa typu vysokej školy v Trnave sa za posledných šesť rokov zásadne nezmenila. Takmer polovica absolventov (46,1 %) vychádza z Trnavskej univerzity.

Zhrnutie:

- Vzdelanostná úroveň obyvateľstva v meste je v porovnaní s celorepublikovým priemerom i priemerom Trnavského kraja veľmi priaznivá – podiel osôb s ukončeným úplným stredným vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním je 47,3 %. V meste je 18% podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním.
- V meste je dostatočne pestrá ponuka predškolského a základného vzdelania. Materské školy na území mesta sú v súčasnosti vyťažené, ale tento trend sa v priebehu 4-5 rokov zastaví a postupne sa bude vyťaženosť MŠ znižovať. Základné školy, ktorých zriaďovateľom je Mesto

Trnava, sú v súčasnej dobe obsadené na 86 %. Kapacita základných škôl postačuje aj na očakávaný mierny nárast počtu žiakov.

- Čiastočným problémom je kvalita vzdelávacej infraštruktúry. Budovy niektorých základných škôl vyžadujú revitalizáciu, a modernizáciu by potrebovali aj niektoré učebne. Mesto Trnava má na modernizáciu budov základných škôl pripravených niekoľko projektov.
- V meste je pomerne široká škála možností odborného vzdelania na stredných školách, ktorá do istej miery korešponduje so štruktúrou zamestnávateľov z oblasti priemyslu, služieb, zdravotníctva a ďalších odborov.
- Veľkou výhodou pre mesto je prítomnosť troch univerzít. Problémom je však klesajúci záujem o štúdium na technicky orientovaných vysokých školách.

5 KVALITA ŽIVOTA

Kvalita života patrí medzi najobsiahlejšie oblasti, ktorým je pri strategickom plánovaní venovaná pozornosť. Trnava chce byť atraktívnym miestom a vytvárať čo najlepšie podmienky pre aktívny a zaujímavý život. Táto kapitola sa zameriava na štyri dôležité oblasti života:

- bývanie v meste;
- sociálne a zdravotné služby v meste;
- bezpečnosť v meste;
- kultúrne, športové a voľnočasové aktivity v meste.

5.1 Bývanie v meste a okolí

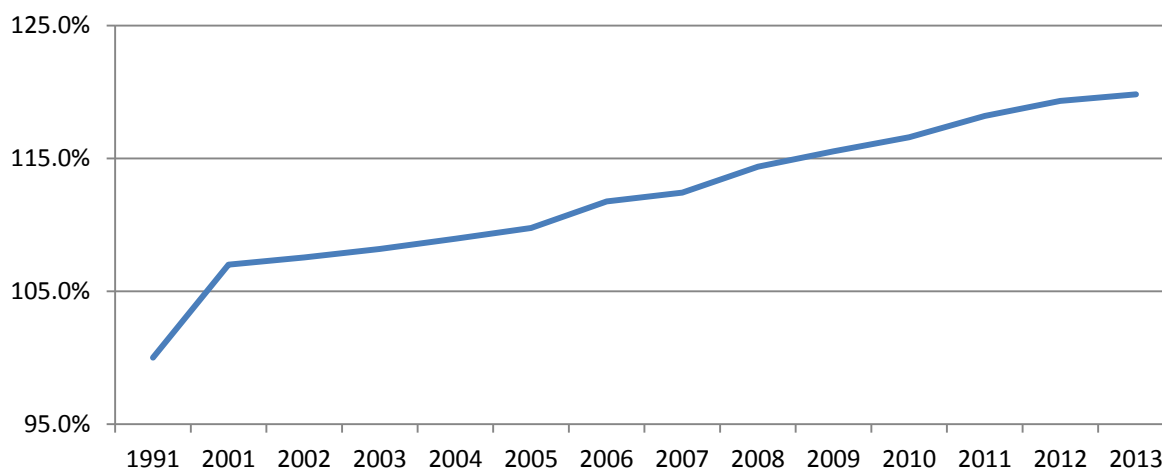
Dostupnosť bývania, a to tak fyzická, ako aj finančná, je jedným zo zásadných aspektov pri hodnotení kvality života v meste. Ponuka kvalitného a finančne dostupného bývania patrí medzi dôležité priority každej radnice. Pri analýze bytovej situácie v Trnave sú použité údaje zo sčítania obyvateľov, domov a bytov, ktoré sa uskutočnilo v rokoch 1991, 2001 a 2011.

Kľúčové otázky:

- *Aká je súčasná štruktúra bytového fondu a aký je vývoj novej výstavby v posledných rokoch, predovšetkým v porovnaní s ostatnými krajinami SR?*
- *Ako sa vyvíjajú ceny nehnuteľností v meste? Vývoj cien spolu s vývojom novej výstavby možno do istej miery považovať tiež za ukazovateľ ekonomickej výkonnosti a atraktivity mesta.*
- *Sú v meste špecifické lokality, ktorým je potrebné venovať pozornosť?*

Bytový fond mesta sa dlhodobo zvyšuje (Graf 24). Od sčítania v roku 1991 do r. 2001 sa počet bytov zvýšil o 7 % a nárast počtu bytov v rokoch 2001 až 2011 bol ešte intenzívnejší – 10 %. K 31. 12. 2013 evidoval Mestský úrad v Trnave celkovo 26 557 bytov, pričom 16 bytov bolo užívaných predčasne.

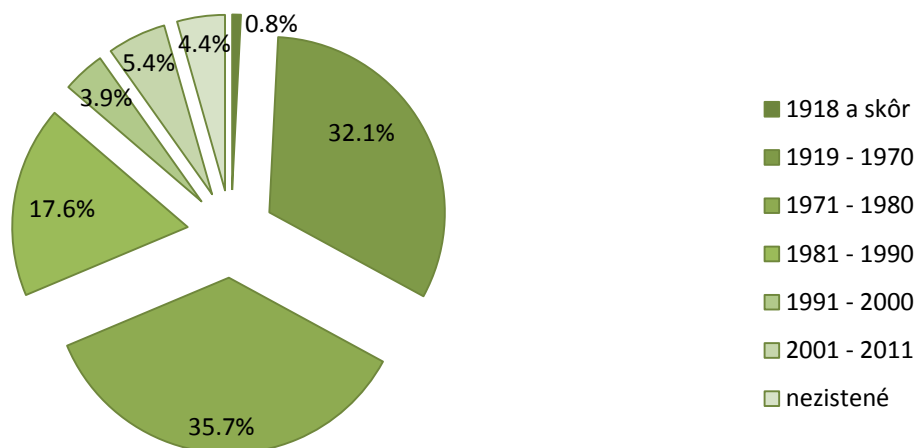
Graf 24 Nárast počtu bytov v rokoch 1991 – 2013

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor územ. rozvoja a koncepcií, úsek urbanisticko-architektonickej koncepcie

Domový fond v meste je pomerne zastaraný. Podľa údajov SODB z roku 2011 bolo viac ako 86 % bytov postavených do roku 1990 (Graf 25). Najintenzívnejšia výstavba prebiehala v meste v rokoch 1971 – 1980, v tomto období sa v meste postavilo viac ako 35 % bytov. Priemerný vek bytov sa tak pohybuje okolo 40 – 45 rokov.

Graf 25 Vek bytového fondu v roku 2011 (%)

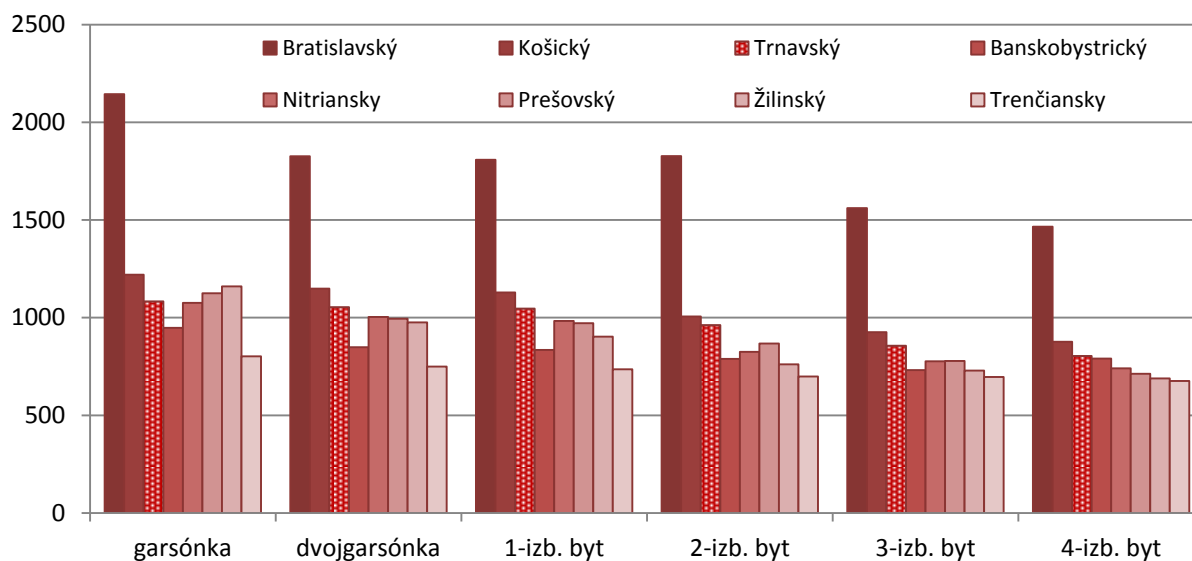

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

Súčasná situácia na trhu s nehnuteľnosťami v Trnave a okolí

Ceny nehnuteľností sa na Slovensku v polovici roku 2014 pohybovali na jednej pätine cien roku 2008, čiže v období pred vypuknutím ekonomickej krízy. Priemerná cena nehnuteľností určených na bývanie sa pohybovala začiatkom roku 2014 na úrovni 1 221 EUR. Najdrahšie nehnuteľnosti sú v ponuke v Bratislavskom kraji, kde je priemerná cena 1 652 EUR za m² a naopak najlacnejšie nehnuteľnosti sú k dispozícii v Nitrianskom kraji (priemerná cena 584 EUR za m²).

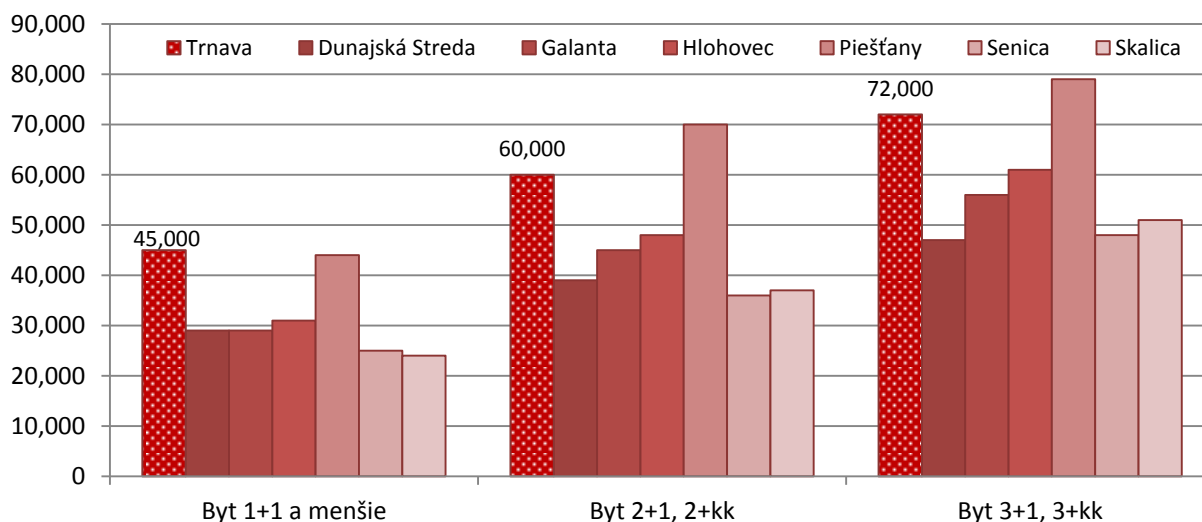
Graf 26 Porovnanie priemerných cien bytov v jednotlivých krajoch SR (EUR/m²)

Zdroj: Realitný server ringo.topky.sk

Z údajov uvedených v predchádzajúcom grafe (Graf 26) sa dá usudzovať, že Trnavský kraj patrí medzi atraktívne lokality na bývanie. Trnavský kraj spolu s regiónom má tretiu najvyššiu cenu za m². V polovici roku 2014 sa priemerná cena bytu pohybovala v rozpätí 804 – 1 083 EUR/m². Drahšími regiónmi sú len Bratislavský a Košický kraj. Ceny v Trnavskom kraji sa rádovo pohybujú približne na úrovni polovice cien Bratislavského kraja.

Graf 27 Ceny bytov v okresoch Trnavského kraja v polovici roku 2014 (EUR)

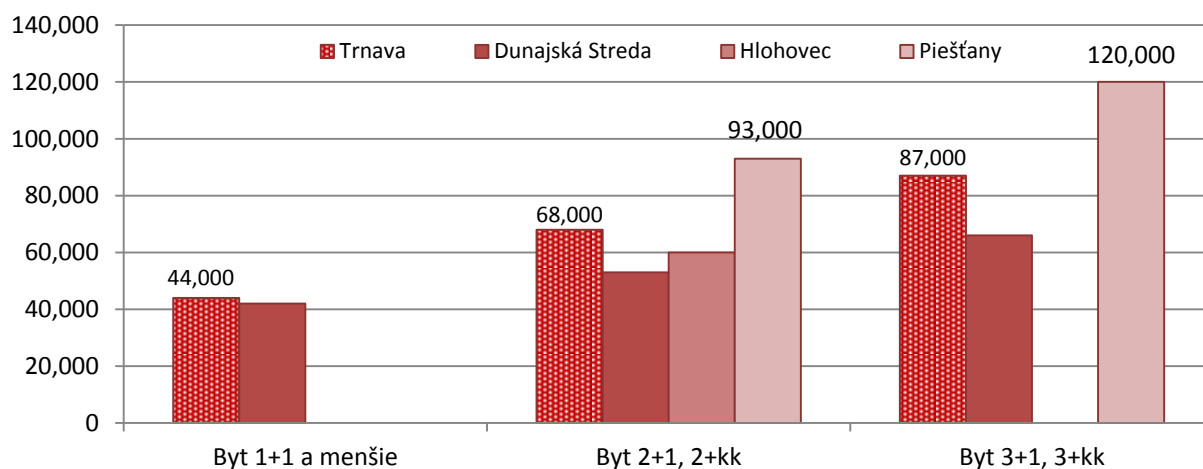

Pozn. Ceny sú počítané z ponúk s max. vekom nehnuteľností 6 mesiacov a min. 20 ponúk,

Zdroj: Realitný server www.realites.sk

V samotnom Trnavskom kraji patria medzi najzaujímavejšie lokality na bývanie okresy Piešťany a Trnava, ich ceny sa pri jednotlivých rozlohou porovnateľných kategóriách podstatne nelíšia. Cena trojizbového bytu v polovici roku 2014 bola 72 tis. EUR, čo je druhá najvyššia hodnota v kraji. Drahšou lokalitou je okres Piešťany, kde je cena 3+1 zhruba o 8 % vyššia. Najlacnejšími okresmi sú Senica a Skalica, kde sa ceny bytov pohybujú približne na úrovni polovice cien okresu Trnava.

Graf 28 Ceny novostavieb v niektorých okresoch Trnavského kraja v polovici roku 2014 (EUR)

Pozn. Ceny sú počítané z ponúk s max. vekom nehnuteľnosti 6 mesiacov a min. 20 ponúk,

Zdroj: Realitný server www.realites.sk

Podobná situácia s cenami novostavieb je aj v Trnavskom kraji. Druhým najdrahším okresom je Trnava, kde sú ceny novostavieb zhruba o 28 % nižšie než ceny okresu Piešťany.

Plochy pre novú výstavbu bývania

V súčasnosti mesto aktualizuje svoj územný plán, v ktorom je navrhnutých dostatok nových plôch na bytovú výstavbu. V súčasnom územnom pláne sa počíta s plochami na hromadnú bytovú výstavbu, a takisto s plochami na výstavbu individuálnu, navrhnutými do roku 2030. Koncepčný postup v tejto problematike má mesto zadefinované aj v dokumente "Program rozvoja bývania mesta Trnava 2006 – 2011 s výhľadom do roku 2016", ktorý bol spracovaný v roku 2006. V tomto dokumente je uvedené, že v súčasnom platnom územnom pláne sú vyčlenené plochy na ďalšiu výstavbu bytov, a to v existujúcej zástavbe, na voľných plochách zastavaného územia a mimo zastavaného územia.

V tomto čase sa výstavba bytových a rodinných domov realizuje najmä zo súkromných investícií, a to v lokalitách:

- Mestská časť Trnava Západ – IBV Za traťou I. – IV, Obytná zóna Kamenný mlyn;
- Trnava Sever – Pekné pole I – V;
- Rekonštrukcia rodinných domov v lokalitách IBV – Kopánka, Spieglsaal, Vozovka, Tulipán a Modranka.

Mesto má v rôznych fázach rozpracovanosti investičné akcie zamerané na výstavbu bytových domov napr. lokality Zelené átrium, Arboria II a i.

Zhrnutie:

- Z hľadiska cien nehnuteľností patrí mesto Trnava k atraktívnym lokalitám. V okrese sú ceny nehnuteľností nadpriemerné, vyššie sú len v okrese Piešťany.
- Bytový fond v meste je pomerne zastaraný s priemerným vekom 40 - 45 rokov. V ostatných rokoch sa mesto usiluje využívať rôzne finančné možnosti na skvalitnenie bytového fondu.
- Problematický je najmä technický stav niektorých bytových domov na sídliskách a zhoršený stav verejného priestranstva v týchto lokalitách. Projekty na riešenie tejto situácie má mesto pripravené – napríklad Humanizácia obytných súborov Linčianska, Revitalizácia Kamenného mlyna a i., chýbajú mu však finančné prostriedky.
- Mesto má v územnom pláne vytvorenú dostatočnú kapacitu na rozvoj bytovej výstavby a bytovú výstavbu sa usiluje riešiť koncepčným spôsobom.

5.2 Sociálne a zdravotné služby

Sociálny a zdravotný rozvoj nie je určovaný len politikou štátu a činnosťou štátnych inštitúcií, spoluvytvárajú ho aj miestne sociálne a zdravotné služby a neštátne organizácie. Mesto je do istej miery zodpovedné za harmonický rozvoj miestnej sociálnej siete a vytváranie priaznivých podmienok pre život obyvateľov na jeho území. Podkapitola sa pokúsi nájsť odpovede na nasledujúce zásadné otázky.

Kľúčové otázky:

- *Aká je dostupnosť sociálnych služieb v Trnave a aké sú hlavné nedostatky týchto služieb, prípadne, aké služby v meste chýbajú?*
- *Aké sú hlavné cieľové skupiny obyvateľstva, na ktoré sa sústreďuje pozornosť v meste a okolí?*
- *Existuje v meste lokalita, kde by dochádzalo ku kumulácii väčšieho počtu sociálno-patologických javov?*
- *Aká je dostupnosť zdravotníckych služieb v Trnave a aké sú hlavné nedostatky týchto služieb, prípadne, aké služby v meste chýbajú?*

Mesto nemá špecifikované adresné skupiny, ktorým by venovalo cielenú pozornosť. Klienti, ktorí vyhľadávajú pomoc na mestskom úrade, spadajú do rôznych skupín. Napriek tomu je na základe služieb poskytovaných jednotlivými subjektmi možné špecifikovať určité základné skupiny, ktorým je na území mesta venovaná pozornosť:

- **seniori...** pre túto skupinu je najdôležitejšie zaistiť opatrovateľské služby, dostupnosť pobytových, terénnych a podporných služieb. Tejto cieľovej skupine je poskytované najširšie spektrum služieb, poskytuje ich predovšetkým Mesto Trnava prostredníctvom svojich organizácií;

- **osoby ohrozené sociálne nežiaducimi javmi...** Komunitné centrum Trnava poskytuje na území mesta terénne programy pre rómsku populáciu, neziskový sektor pôsobiaci na území mesta sa špecializuje zasa na deti a mládež ohrozenú spoločensky nežiaducimi javmi, na etnické menšiny, osoby v kríze, osoby žijúce v sociálne vylúčených lokalitách, osoby, ktoré vedú rizikový spôsob života alebo sú týmto spôsobom života ohrozené, a na rodiny s dieťaťom/deťmi;

- **zdravotne handicapované osoby...** tejto cieľovej skupine je v meste poskytovaná opatrovateľská služba a ďalšie spektrum služieb ponúka predovšetkým neziskový sektor vrátane chránenej dielne;

- **deti a mládež...** aktivity sú zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov medzi deťmi a mládežou, prácu s rodinou, na podporu aktivít vo voľnom čase.

Samotné Mesto Trnava je zapísané v Trnavskom samosprávnom kraji do Registra poskytovateľov sociálnych služieb pre kraj. **Mesto Trnava je poskytovateľom celkovo šiestich druhov sociálnych služieb** – opatrovateľská služba, zariadenia ponúkajúce opatrovateľskú službu, denné centrum pre seniorov, jedáleň, nocľaháreň, domov pre seniorov. Trnava zabezpečuje tieto sociálne služby prostredníctvom svojej vlastnej príspevkovej organizácie – Stredisko sociálnej starostlivosti – a svojej rozpočtovej organizácie – Zariadenie pre seniorov (Tabuľka 6).

Tabuľka 6 **Prehľad sociálnych zariadení poskytovaných Mestom Trnava**

Názov zariadenia		Forma služby	Typy odborných služieb
Zariadenie pre seniorov		pobytová	Kapacita 150 osôb - pomoc pri odkázaní na pomoc inej osoby - sociálne poradenstvo - sociálna rehabilitácia - opatrovateľská služba
Stredisko sociálnej starostlivosti	Zariadenie opatrovateľskej služby, ul. Hospodárska	pobytová	Kapacita 32 miest - pomoc pri odkázaní na pomoc inej osoby - sociálne poradenstvo - sociálna rehabilitácia - opatrovateľská služba
	Zariadenie opatrovateľskej služby, ul. Coburgova	pobytová	Kapacita 24 miest - pomoc pri odkázaní na pomoc inej osoby - sociálne poradenstvo - sociálna rehabilitácia - opatrovateľská služba
	Opatrovateľská služba na území mesta Trnava	terénna	60 opatrovateľiek, kapacita 125 - opatrovateľská služba
	Denné centrá pre seniorov	podporná	8 centier – priestory na záujmovú činnosť
	Jedáleň	podporná	Kapacita 844
	Nocľaháreň pre bezdomovcov	ambulantná	Kapacita 30 osôb, celoročne, zadarmo

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor sociálny

Mesto Trnava má v lokalite Coburgova zriadené Komunitné centrum. Centrum pôsobí v meste od roku 2005. V súčasnosti je mesto zapojené do Národného projektu Terénna sociálna práca, ktorá prebieha v Komunitnom centre. Práca v Komunitnom centre je zameraná na aktívnu prácu s rómskou komunitou a jeho činnosť je podporovaná z prostriedkov grantu Implementačnej agentúry pre Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia a z rozpočtu Mesta Trnava. Aktivity centra sú realizované jedným terénnym sociálnym pracovníkom. Centru sa v posledných rokoch darí aktívne a efektívne spolupracovať s rómskou komunitou, a to tak v oblasti zapájania do trhu práce, v oblasti vzdelávania, pri zlepšovaní zdravotného stavu, ako aj pri skvalitňovaní prostredia, v ktorom žijú (zbieranie odpadu, zlepšovanie kvality verejných priestranstiev a i.).

Pri práci s jednotlivými cieľovými skupinami hrá na území mesta veľmi dôležitú úlohu neziskový sektor. V roku 2014 tu pôsobilo celkovo 45 neziskových organizácií, ktoré ponúkali široké spektrum služieb. Sedem organizácií poskytuje svoje služby v zmysle **zákona NR SR č. 448/2008 Z. z.**

o sociálnych službách v znení neskorších predpisov. Niektoré neziskové organizácie, ktorých činnosť je založená na sociálnom poradenstve, ponúkajú a realizujú aj rôzne kultúrne, vzdelávacie a záujmové aktivity. Podrobný prehľad organizácií pôsobiach na území mesta Trnava v sociálnej oblasti je uvedený v prílohe.

5.3 Zdravotnícke služby

Mesto Trnava má dostatočnú základnú infraštruktúru a kapacitu na poskytovanie ambulantnej aj lôžkovej zdravotnej starostlivosti. V meste pôsobí celkovo sedem zariadení, poskytujúcich určitý typ starostlivosti. Podrobný prehľad je v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 7 Zastúpenie a dostupnosť zdravotníckych služieb v Trnave, 2013

Zariadenie	Špecializácia
Mestská poliklinika	- poskytovanie ambulantnej starostlivosti vrátane laboratórnych vyšetrení, rehabilitácie, poradenstva a i.
Zdravotné stredisko Mozartova	- poskytovanie ambulantnej zdravotnej starostlivosti
Zdravotné stredisko ŽOS	- poskytovanie ambulantnej zdravotnej starostlivosti
Euroclinic, s. r.o.	- prvá súkromná klinika estetickej chirurgie a dermatológie
Samostatné ordinácie neštátnych lekárov	- celkový počet ambulancií v meste 241
Neštátne lekáreň	- 29 zariadení v meste, 4 výdajné miesta zdravotníckych pomôcok
Fakultná nemocnica Trnava	- štátne zdravotnícke zariadenie poskytujúce ambulantnú a lôžkovú zdravotnú starostlivosť, kapacita 656 lôžok

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor sociálny, internetové stránky zariadení

Jediným verejným poskytovateľom lôžkovej starostlivosti v meste je Fakultná nemocnica Trnava, ktorá ponúka pacientom komplexnú štruktúru zdravotnej starostlivosti. Spádovou oblasťou nemocnice je vo vybraných odbornostiach okrem územia mesta Trnava a celého okresu aj oblasť celého Trnavského kraja. Ako lôžkové zariadenie pôsobí v meste tiež súkromné medicínske centrum Euroclinic, s. r.o., zamerané na plastickú a estetickú chirurgiu.

Veľkým pozitívom je pre Trnavu umiestnenie Krajského operačného strediska záchranej zdravotnej služby v meste. Krajské operačné stredisko ZZS v Trnave bolo zriadené v polovici roku 2006. Stredisko riadi a koordinuje činnosť záchranej zdravotnej služby v Trnavskom kraji.

Tabuľka 8 Počet zásahov záchranej zdravotnej služby v roku 2012 v Trnavskom kraji

Ambulancia ZZS	Primárne zásahy			Sekundárne zásahy		
	Spolu	Priemer za deň	Priemerný čas zásahu	Spolu	Priemer za deň	Priemerný čas zásahu
RLP - rýchla lekárska pomoc	23 696	64,74	1:04:13	651	1,78	2:31:35
RLP - rýchla zdravotná pomoc	24 871	67,95	1:17:30	1 501	4,1	2:43:12
Spolu ZZS	48 567	132,7	1:11:02	2 152	5,88	2:39:41

Zdroj: Operačné stredisko záchranej zdravotnej služby Slovenskej republiky

Veľkým prínosom v oblasti podpory zdravia obyvateľov mesta sú aktivity v rámci komunitného projektu "Zdravé mesto", ktorý sa v meste realizuje od roku 1996. V súčasnosti sú realizované aktivity vždy zamerané na určitou cieľovú skupinu, tak aby výsledky boli adresné a efektívne.

Najzaujímavejšie realizované aktivity: Deň narcisov, Deň Zeme, Trnavské športové hry seniorov, Pochod zdravia seniorov, podpora aktivít Národnej transfúznej služby v Trnave, Okresná súťaž družstiev mladých zdravotníkov, Dni zdravia, Veľtrh pre seniorov, Týždeň boja proti drogám a pod.

5.4 Bezpečnosť a kriminalita

O bezpečnosť obyvateľov, ochranu majetku a zabezpečenie verejného poriadku sa v Trnave starajú bezpečnostné zložky – Polícia SR a Mestská polícia. Pre Trnavu je veľkým pozitívom partnerská spolupráca zamestnancov MP a štátnej polície, čo potvrdzujú spoločné preventívne aj represívne akcie.

Kľúčové otázky:

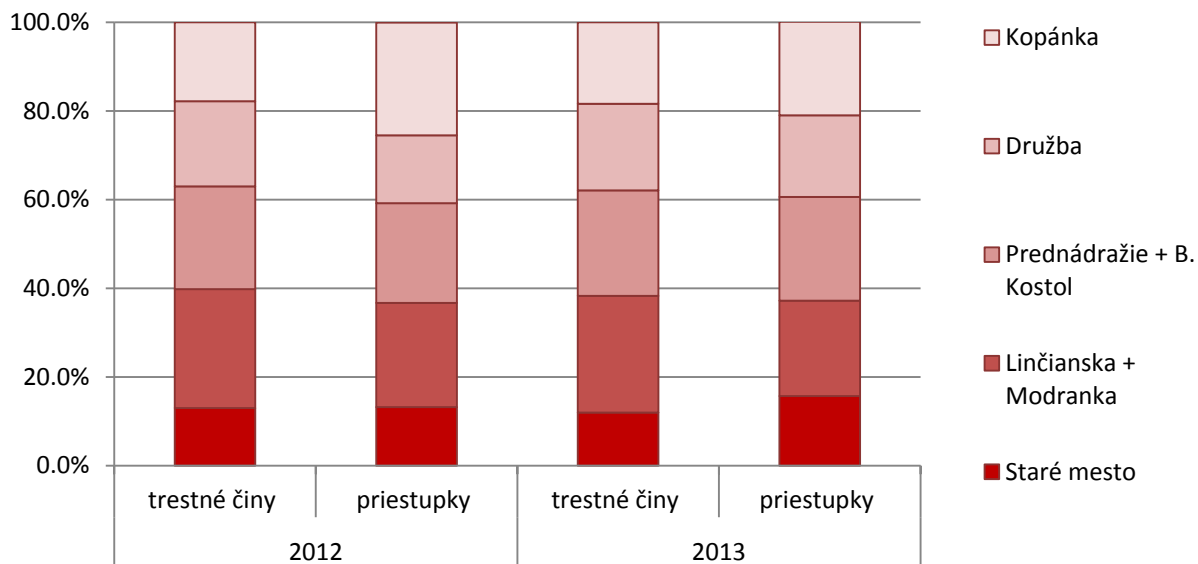
- *Aká je úroveň kriminality v Trnave?*
- *Aké sú hlavné problémy v oblasti bezpečnosti na území mesta a okolia?*
- *Existuje v meste lokalita, kde sa kumuluje vyšší počet sociálno-patologických javov?*

Bezpečnosť v meste je kontrolovaná aj prostredníctvom kamerového monitorovacieho bezpečnostného systému. V súčasnosti je v meste nainštalovaných 23 monitorovacích prvkov a systém obsahuje tiež monitory, ovládaciu konzolu kamier a záznamové zariadenia MBS. Kamery sú umiestňované najmä na problémových miestach, kde je možné monitorovaním preventívne pôsobiť na verejných priestranstvách so zvýšeným počtom sociálno-patologických javov. Hlavným cieľom je obmedziť pouličnú kriminalitu, ako napríklad vreckové krádeže, porušovanie dopravných predpisov, vandalizmus, poškodzovanie historických pamiatok a iných objektov, rušenie nočného pokoja a ďalšie. Trnava investovala do tohto systému v roku 2012 projektom „Rozšírenie kamerového systému v meste Trnava“. Inštalácia kamier v rámci tohto projektu prispieva predovšetkým k predchádzaniu trestnej činnosti najmä v oblasti distribúcie a užívania drog a iných omamných látok, prostitúcie, majetkovej kriminality, poškodzovania majetku mesta a občanov, ohrozovanie plynulosti a bezpečnosti premávky, poškodzovania a krádeží motorových vozidiel, vandalizmu, požívania alkoholu mladistvými na verejnosti a násilnej trestnej činnosti ohrozujúcej zdravie a životy ľudí.

Na území mesta je identifikovaná jedna problémová lokalita, kde dochádza ku kumulácii väčšieho počtu sociálno-patologických javov. Ide o priestory na Coburgovej ulici, ktorá v minulosti patrila medzi významné lokality Trnavy s bohatou sociálnou infraštruktúrou. V druhej polovici sedemdesiatych rokov sa do tejto časti mesta začala pod vplyvom politiky rozptylu sťahovať pracovná sila predovšetkým z radov rómskej populácie z východného Slovenska, najmä pre Trnavské automobilové závody (TAZ). Lokalita sa ako reakcia na vývoj ekonomiky na Slovensku zmenila. Transformačné zmeny deväťdesiatych rokov spôsobili nepriaznivé následky obyvateľom Coburgovej ulice. Väčšina Rómov stratila prácu v TAZ a mnohí boli vysťahovaní z centra mesta. Etablovali sa práve na Coburgovej ulici. Časom boli Mestom Trnava umiestňovaní do tejto lokality rómski i nerómski neplatiči nájomného, pre ktorých tu mesto vybudovalo byty nižšej kategórie. Vznikol tu aj útulok pre bezdomovcov. V tejto lokalite prichádza ku kumulácii procesov ghettoizácie a sociálneho vylúčenia (exklúzii). V roku 2009 žilo v tejto problémovej lokalite 600 – 800 obyvateľov, z toho viac ako 20 % boli deti do 15 rokov. Mesto sa v spolupráci s rôznymi neziskovými organizáciami snaží aktívne riešiť problémy v tejto lokalite. Od polovice roku 2005 tu pôsobí nízkoprahový klub, ktorého zamestnanci spolupracujú s miestnou komunitou a usilujú sa včleniť ju späť do spoločnosti (sociálna inklúzia) a skultúrniť prostredie v tejto periférnej časti mesta.

Služobný obvod OO PZ Trnava má Polícia SR rozdelený na 5 územných častí - obvodov: Staré Mesto, Linčianska + Modranka, Prednádražie + Biely Kostol, Družba a Kopánka. Graf 29 ukazuje, že najvyšší podiel pouličnej trestnej činnosti má územná časť obvodu Linčianska (spolu s Modrankou); naopak najnižšia trestná činnosť bola zaznamenaná v územnej časti obvodu Staré mesto.

Graf 29 Nápady pouličnej trestnej činnosti a priestupkov v územných častiach služobných obvodov polície SK

Zdroj: Obvodné oddelenie Polície Slovenskej republiky – Štatistický prehľad kriminality, verejného poriadku a dopravnej nehodovosti za obdobie od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013

Za posledné roky trestná činnosť v meste mierne vzrástla (podľa ukazovateľa nápadu trestnej činnosti). Zvýšila sa najmä majetková trestná činnosť. Veľkým problémom, ktorému musí mesto v nasledujúcich rokoch venovať zvýšenú pozornosť, je nárast drogovej trestnej činnosti. V tejto oblasti pôsobí v meste aktívne občianske združenie STORM – realizuje sekundárnu prevenciu drogovej závislosti formou terénnej sociálnej práce – a občianske združenie Slovensko bez drog, ktoré realizuje informačné kampane, prednášky a ďalšiu osvetovú činnosť spojenú s drogami.

V kompetencii mestskej polície a Polície SR nie je len represia, ale tiež prevencia, a to hlavne prevencia kriminality. Preventívne policajné aktivity riadi koordinátor preventívnych programov Mestskej polície Trnava, a ten spolupracuje s ďalšími dôležitými subjektmi (Polícia SR, Mestský úrad Trnava, neziskové organizácie a i.). Preventívna činnosť je zameraná predovšetkým na rizikové skupiny obyvateľov – deti, mládež a seniorov. Policajti absolvovali veľa besied a prednášok zameraných na závažné témy v materských a základných školách v meste a širokom okolí a na stredných školách.

Zhrnutie:

- Významným faktorom pre rozvoj sociálnych a zdravotných služieb v meste Trnava a jeho okolí je veľmi dobre fungujúca spolupráca organizácií zriaďovaných v tejto oblasti Mestom Trnava a neziskovým sektorom. Táto spolupráca je zásadná pre rozvoj sociálnych a zdravotných služieb do budúcnosti.

- Príspevková a rozpočtová organizácia, zriadená Mestom Trnava, sústreďuje svoju pozornosť najmä na poskytovanie sociálnych služieb cieľovej skupine seniorov. Spektrum sociálnych služieb pre seniorov je v súčasnosti rozsiahle a kapacita postačujúca. Populačný vývoj, ktorý sa očakáva v nasledujúcich rokoch v Trnave – zvýšenie počtu obyvateľov nad 65 rokov, zvýši aj dopyt po sociálnych a zdravotných službách. Mesto v spolupráci s ďalšími subjektmi (súkromnými i neziskovými) bude musieť zabezpečiť dostatočnú kapacitu domovov pre seniorov, dostatočný počet lôžok v rezidenčných službách, dostatok ošetrovateľských služieb, služby osobnej asistencie, odborné poradenstvo pre seniorov a i. V dôsledku postupného starnutia populácie bude potrebné zabezpečiť nie len potrebnú kapacitu sociálnych služieb, ale vzhľadom na zmenu štýlu života seniorov aj dostatočnú a kvalitnú ponuku voľnočasových, kultúrnych a vzdelávacích aktivít (vrátane dopravných služieb) na zaistenie aktívneho života seniorov.
- Pozornosť neziskového sektora sa v meste sústreďuje na 4 základné cieľové skupiny – na seniorov, deti a mládež, zdravotne hendikepované osoby a osoby ohrozené sociálne nežiaducimi javmi.
- V Trnave je dostatočná základná infraštruktúra a kapacita na poskytovanie ambulantnej i lôžkovej zdravotnej starostlivosti. V meste pôsobí štátna Fakultná nemocnica, ktorá poskytuje široké spektrum služieb.
- V meste je lokalizované Krajské operačné stredisko ZZS, ktoré koordinuje rýchlu zdravotnú starostlivosť pre všetky okresy Trnavského kraja.
- V Trnave je identifikovaná jedna lokalita, v ktorej dochádza ku kumulácii väčšieho počtu sociálno-patologických javov. Ide o lokalitu na Coburgovej ulici, kde žije početná rómska populácia. Pozitívne riešenie mnohých problémov v tejto lokalite prinieslo zriadenie nízkoprahového centra, ktoré intenzívne a úspešne s touto skupinou obyvateľov pracuje.
- Najväčší výskyt pouličnej trestnej činnosti je v územnej časti obvodu Linčianska (spolu s časťou Modranka) a výrazným problémom, ktorý musí mesto riešiť je nárast trestnej činnosti spojený s drogovou problematikou.
- Každodenný život v meste je monitorovaný prostredníctvom mestského monitorovacieho bezpečnostného systému, ktorý je zriadený najmä v lokalitách so zvýšeným výskytom priestupkov každého druhu a trestných činov pouličnej kriminality.

6 CESTOVNÝ RUCH A VOĽNÝ ČAS

Cestovný ruch (CR) je z hľadiska ekonomického rozvoja považovaný za dôležité odvetvie miestnej ekonomiky, orientované na export služieb a produktov návštevníkom - turistom, prichádzajúcim užiť si svoj voľný čas do mesta a jeho blízkeho okolia. Pozitívny vplyv cestovného ruchu na miestny ekonomický rozvoj je historicky dokázaný a tak ako sa v súčasnosti mestá usilujú získať investície a nové pracovné miesta, tak turistické destinácie súťažias o priazeň turistov a usilujú sa každú sezónu prilákať viac a viac návštevníkov. V tejto oblasti je však podstatné, že nie každý región, mesto alebo oblasť má prirodzené predpoklady dosiahnuť v týchto aktivitách úspech..

Ciele kapitoly

- *Aký je potenciál mesta Trnava v oblasti cestovného ruchu?*
- *Akými zdrojmi v tejto oblasti mesto disponuje?*
- *Aká je jeho konkurencieschopnosť na poli cestovného ruchu?*

Lokalizačné i realizačné predpoklady na rozvoj cestovného ruchu má mesto Trnava vcelku výborné. Trnava je prirodzeným centrom dolného Považia. V blízkosti sa nachádza Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty, ktorá je vyhľadávanou destináciou predovšetkým pre peších turistov a cykloturistov. Veľkým pozitívom je dobrá dopravná dostupnosť vďaka výhodnej polohe mesta na diaľničnom ťahu Bratislava – Žilina. Mesto Trnava má bohatú kultúrnu a folklórnu tradíciu, ponúka atraktívne pamiatky historického centra a má tak relatívne dobré predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu.

Návštevnosť mesta sa dá zhodnotiť na základe dvoch dostupných údajov – (i) návštevnosť informačného centra a (ii) návštevnosť ubytovacích zariadení v meste a okolí.

Ponuka ubytovacích zariadení je vcelku pestrá, od hotelov cez penzióny, ubytovne, až po ubytovanie na súkromí. Kvalita ubytovacích zariadení sa pohybuje od 4-hviezdičkových (5 zariadení) až po 1-hviezdičkové zariadenia.

Počet ubytovaných hostí sa za posledné tri roky zmenil. V roku 2013 bol celkový počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach 41 603, čo bolo o takmer 22 % viac ako v roku 2011. Z hľadiska štruktúry ubytovaných hostí zatiaľ stále prevažuje domáca klientela (58 % v roku 2013). Významnú úlohu zohrávajú v meste zahraniční hostia, ich podiel sa dlhodobo pohybuje nad 40 %. V posledných rokoch sa však podiel zahraničných návštevníkov znížil, čo na ekonomiku mesta Trnavy pôsobí negatívne. Zatiaľ čo v roku 2011 sa podieľala zahraničná klientela na návštevnosti takmer 48 %, tak v roku 2013 to už bolo len 42 %. Stále lôžka ubytovacích zariadení boli za posledné tri roky využité približne na 20 % a priemerný počet prenocovaní sa v roku 2013 pohyboval na 2,4 (Tabuľka 10). Z týchto údajov vyplýva, že Trnava je ako destinácia využívaná predovšetkým na jednodenné návštevy. Najvýznamnejší podiel zo zahraničných návštevníkov predstavuje klientela z Českej republiky (25 % návštevníkov informačného centra) a z Francúzska (11 % návštevníkov IC).

Uvedené informácie dokumentujú, že Trnava má v oblasti cestovného ruchu ešte určité rezervy. O mesto prejavujú záujem tak domáci návštevníci, ako aj zahraniční hostia, ich počet sa v posledných rokoch príliš nemení. Mesto si uvedomuje, v čom spočíva jeho potenciál a má aj jasnú predstavu, na čo má sústrediť svoju pozornosť.

Treba však poznamenať, že hoci cestovný ruch so svojimi možnosťami v meste predstavuje významný potenciál pre ekonomický rozvoj, predstavuje však súčasne značné riziko. To spočíva v priveľkom precenení tohto potenciálu a z toho prameniacej nadmernej koncentrácie pozornosti, úsilia a prostriedkov na jeho rozvoj, ale aj z priveľkej roztrieštenosti podpory, ktorá by sa mala koncentrovať najmä na oblasti, v ktorých môže byť mesto konkurencieschopné nielen na regionálnej, ale predovšetkým na nadregionálnej úrovni. Mestu nechýbajú významné dispozície pre rozvoj CR, nespĺňajú však kritériá pre jeho plnohodnotný širší rozvoj. Z tohto dôvodu je potrebné zamerať sa na špecifické formy cestovného ruchu, ktoré prinášajú nové pracovné miesta, či zvýšenie obratu z ekonomických aktivít.

Potenciál pre rozvoja možno hľadať v nasledujúcich typoch cestovného ruchu:

⇒ Kultúrno-poznávací cestovný ruch... účastníkov motivuje možnosť poznávania kultúrneho dedičstva, kultúry, zvykov a tradícií.

V tomto type cestovného ruchu má mesto potenciál v troch základných oblastiach:

... pamiatky – historické, sakrálné, technické pamiatky, budovy historického centra reprezentujúce stavebné štýly od románskeho obdobia cez gotiku, renesanciu, barok až po modernú architektúru;

... medzinárodne významné kultúrne akcie, napr. Trnavské organové dni v Bazilike sv. Mikuláša, festival modernej kresťanskej hudby v strednej Európe Lumen, medzinárodný džezový festival Trnavský JAZZyk, medzinárodný a cappella festival ZOOM+ a pod.

⇒ “Náboženský/cirkevný” cestovný ruch – dôvodom cestovania je návšteva pútnických miest, cirkevných pamiatok, participácia na významných udalostiach.

Tento druh CR je pre Trnavu veľkou výzvou vzhľadom na vysoký počet sakrálnych pamiatok nachádzajúcich sa na území mesta, prípadne v jeho blízkom okolí. Sakrálna architektúra Trnavy je jedným z dominujúcich faktorov návštevnosti mesta. Veľkým pozitívom je sprístupnenie kostolov verejnosti, ktoré sa realizuje v rámci rozsiahleho programu zameraného na rozvoj CR.

V roku 2012 sa mesto Trnava podieľalo na zriadení organizácie cestovného ruchu Trnava Tourism, ktorej hlavnou úlohou je efektívne koordinovať aktivity v oblasti cestovného ruchu Trnavského regiónu. Organizácia realizuje viacero aktivít, avšak ich efektivita pre využitie potenciálu cestovného ruchu v regióne nie je zatiaľ významná.

6.1 Kultúra, šport a voľnočasové aktivity

Kultúrne, spoločenské či športové vyžitie patrí k základným oblastiam, ktoré spestrujú život v meste a zvyšujú jeho príťažlivosť. Aktívne prežívanie voľného času vedie nielen k zvýšeniu kvality života, ale plní súčasne aj významnú funkciu prevencie kriminality. Analýza v tejto oblasti sa sústreďuje na pestrosť ponuky voľnočasových aktivít a pokúša sa identifikovať hlavné problémy, ktoré musí mesto v tomto smere prekonávať.

Kľúčové otázky:

- Aká je v meste ponuka kultúrnych, športových a spoločenských aktivít?
- S akými hlavnými problémami sa mesto v tejto oblasti stretáva?

Mesto Trnava je späté predovšetkým s duchovnou kultúrou, divadlom, hudbou a spevom. V posledných rokoch sa ponuka kultúrneho a spoločenského života rozširuje a mesto sa snaží spolupracovať pri organizácii zaujímavých podujatí pre všetky vekové kategórie. V meste prebieha počas celého roka veľa kultúrnych a spoločenských akcií s hudobnými i scénickými vystúpeniami. K najzaujímavejším kultúrnym podujatiam, ktoré priťahujú miestnych, ale i regionálnych či nadregionálnych účastníkov a publikum, patria Trnavské organové dni v Bazilike sv. Mikuláša, festival modernej kresťanskej hudby v strednej Európe Lumen, medzinárodný džezový festival Trnavský JAZZyk, medzinárodná a cappella festival ZOOM+ a v ponuke nechýbajú ani folklórne aktivity ako napríklad medzinárodná prehliadka Trnavská brána alebo Tradičný trnavský jarmok (stretnutie tradičných ľudových remeselníkov). Mesto podporuje kultúrny a spoločenský život realizáciou mnohých akcií a čiastočne aj finančnými príspevkami na podporu kultúrnych aktivít iných subjektov.

Ponuka športových a rekreačných aktivít je koordinovaná prostredníctvom významnej organizácie Správa kultúrnych a športových zariadení mesta Trnava, príspevkovou organizáciou mesta a neziskových združení v oblasti kultúry.

Ponuka športových a rekreačných aktivít je v meste veľmi pestrá. Zaujímavé aktivity na využívanie voľného času tu môže nájsť každá cieľová skupina. Niekoľko športových areálov v správe mesta je dostupných pre širokú verejnosť. Na sídliskách i v ďalších obytných štvrtiach sú pre verejnosť vybudované volejbalové, basketbalové a futbalové ihriská. K ďalším zaujímavým ponukám patrí aj verejné kúpalisko Castiglione s 50 m bazénom a teplou vodou, kúpalisko Relax a prírodné kúpalisko na Kamennom mlyne. Mesto poskytuje aj dobré možnosti na golfové aktivity.

V oblasti športu podporuje mesto využívanie športových zariadení. Za týmto účelom má vypracovaný Konceptný zámer využívania športových areálov vo vlastníctve mesta Trnava. Väčšina športových areálov vo vlastníctve mesta potrebuje pomerne veľké opravy, niektoré celkovú rekonštrukciu. Mesto má vypracovaný program obnovy športových areálov a v posledných rokoch vynakladá každoročne značné prostriedky na obnovu a výstavbu infraštruktúry pre šport. Verejnosti sú sprístupnené aj športové areály základných škôl.

V posledných rokoch sú vynakladané aj významné prostriedky do obnovy a modernizácie vybraných objektov Kamenného mlyna. V rokoch 2011 – 12 vybuďovalo Mesto Trnava rekreačnú plochu vo vstupnej časti areálu Kamenného mlyna o výmere 0,64 ha. Rozbehli sa tu aj ďalšie aktivity, orientované na celkovú revitalizáciu tejto zóny.

V oblasti voľnočasových aktivít pôsobí v meste viac subjektov, ktoré ponúkajú široké spektrum záujmovej činnosti. Podstatnú úlohu zohráva v tejto oblasti Centrum voľného času Kalokagatia, jeho zriaďovateľom je Mesto Trnava. V meste je aktívnych aj mnoho neštátnych zariadení, ponúkajúcich vzdelávanie v oblasti pohybových aktivít, jazykov i ďalších okruhov. Pri revitalizácii verejných priestorov nezabúda mesto na skvalitňovanie infraštruktúry pre voľný čas – napríklad v roku 2014 bol revitalizovaný park Ludwiga van Beethovena s ihriskami a relaxačnou zónou pre deti i dospelých.

Zhrnutie:

- Mesto Trnava má dobré realizačné aj lokalizačné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu, nie však v plnom rozsahu.

- Mesto Trnava má v oblasti cestovného ruchu stále rezervy. Priťahuje záujem domácich i zahraničných návštevníkov, ale ich počet sa v posledných rokoch nemení. Mesto si svoj potenciál uvedomuje a má jasnú predstavu, na aké aktivity/atraktivity má sústrediť svoju pozornosť.
- Na efektívnu koordináciu CR v oblasti bola zriadená organizácia Trnava Tourism, ktorá má zaisťovať destinačný manažment pre celý región. Aktivity tejto organizácie zatiaľ nie sú výrazné.
- Mesto má potenciál pre rozvoj dvoch druhov cestovného ruchu - kultúrno-poznávací cestovný ruch a náboženský/cirkevný cestovný ruch.
- Ponuka kultúrnych aktivít je pestrá počas celého roka. Koordinovaná je príspevkovou organizáciou mesta Trnava.
- Na aktívne prežívanie voľného času poskytuje mesto záujemcom všetkých vekových skupín športoviská; aktivity v oblasti športu súčasne prispievajú aj k zvyšovaniu prestíže mesta. Mesto umožňuje aktivitu vo všetkých najvýznamnejších odvetviach športu.
- Podľa svojich rozpočtových možností vynakladá mesto každoročne nemalé finančné prostriedky na skvalitňovanie športových a rekreačných lokalít v meste. Výrazné investície boli v posledných rokoch vložené najmä do revitalizácie areálu Kamenný mlyn.
- V oblasti ponuky voľnočasových aktivít pre deti a mládež pôsobí v meste významný subjekt Kalokagatia - centrum voľného času, základné umelecké školy a ďalšie rôzne záujmové združenia, ktoré ponúkajú široké spektrum záujmovej činnosti.

7 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

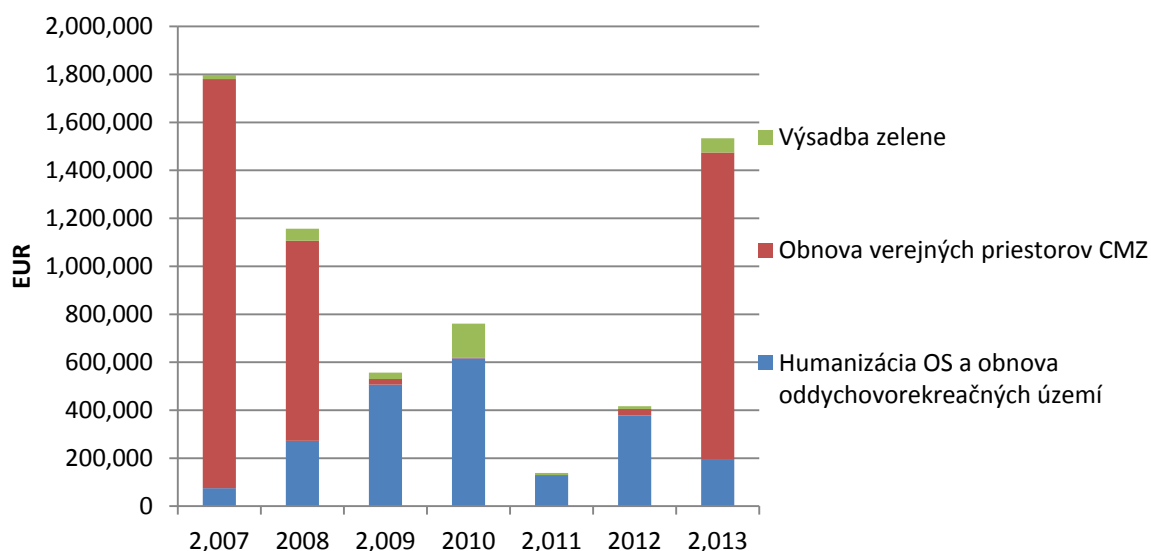
Táto kapitola sa zaoberá oblasťou životného prostredia a jeho kvalitou v meste Trnava. Jej cieľom je kritický pohľad na najväčšie výzvy, ktorým mesto v tejto oblasti čelí. Životné prostredie, resp. jeho kvalita, je totiž podstatná pre kvalitu života. Kvalita životného prostredia vplýva nielen na atraktivnosť života v meste, ale aj na jeho udržateľnosť a vývoj, a to najmä vo vzťahu k meniacej sa globálnej klíme. Narastajúca intenzita dopravy, nároky človeka na využívanie životného prostredia a rastúce extrémny počasia v súčasnosti najvýznamnejšie ovplyvňujú životné prostredie.

Kľúčové otázky:

- Aký je súčasný stav kvality životného prostredia v Trnave a aký ďalší vývoj možno očakávať?
- Aké hlavné zdroje znečistenia ovplyvňujú kvalitu životného prostredia v meste?

Mesto Trnava leží v úrodnej oblasti rieky Váh, čo výrazne vplýva na charakter územia mesta a jeho okolia. Monofunkčné využitie extravilánu Trnavy intenzívnou poľnohospodárskou činnosťou spôsobuje nízku diverzitu životného prostredia. Intravilán nedotvárajú pôvodné krajinné prvky. Negatívny dopad na životné prostredie má najmä priemyselná výroba a intenzívna koľajová a cestná doprava. Kombinácia týchto faktorov vedie k vyššej miere znečistenia na území mesta. Investície mesta do oblasti životného prostredia sú v súčasnosti nevyvážené, aktivita mesta je v tejto sfére len sporadická. Medziročné zmeny sa pohybujú v desiatkach až stovkách percent, či už v pozitívnom alebo negatívnom smere.

Graf 30 Investičná aktivita mesta Trnava v oblasti životného prostredia

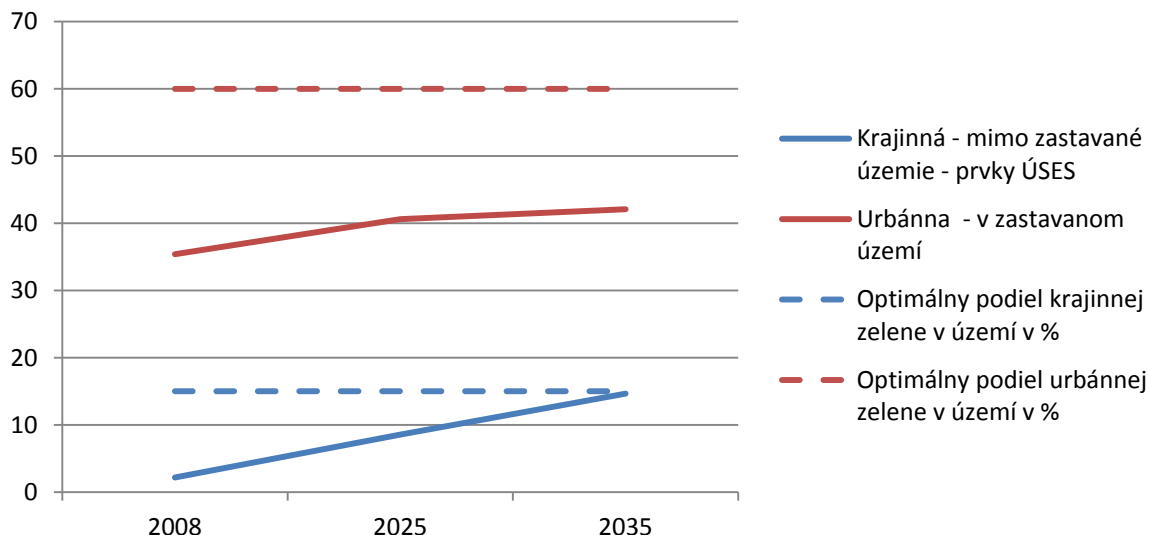

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor stavebný a životného prostredia

Kvalita životného prostredia v Trnave v súčasnosti nedosahuje príliš vysokú úroveň. Za ekologicky stabilných možno považovať len 15% územia mesta. Degradácia poľnohospodárskej pôdy ako dôsledok hospodárenia v okolí mesta, nízka úroveň krajinej a urbánnej zelene spolu s umelými korytami vodných tokov pretekajúcich mestom nie sú perspektívou pre dlhodobu udržateľné životné prostredie. Mesto Trnava má vypracovaný plán na rozvoj krajinej a urbánnej zelene, ktorá patrí

k významným ekologickým a rekreačným prvkom životného prostredia. Je však otázné, či nastavená úroveň zmien pre nasledujúce roky nie je príliš pomalá, najmä v prípade urbánnej zelene, ktorá dosiahne v roku 2035 iba 70% optimálneho podielu⁴.

Graf 31 Podiel zelene v administratívnom území mesta Trnava

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor stavebný a životného prostredia

Kvalitu životného prostredia zlepšuje Mesto Trnava predovšetkým úpravou, obnovou a rekonštrukciou verejných priestranstiev a oddychových plôch. Za uplynulé tri roky takto upravilo takmer 5 ha verejného priestranstva a vysadilo viac ako 600 nových stromov, čo pozitívne ovplyvnilo urbanistickú štruktúru a ekologickú stabilitu. V blízkosti sa nachádza aj jediné chránené územie mesta Trnava, tzv. Trnavské rybníky, ktoré predstavujú ekologicky významnú lokalitu s relatívne vysokou diverzitou druhov.

Vzhľadom na zvyšujúcu sa intenzitu dopravy, nárokom človeka na využívanie prostredia a rastúcim extrémom počasia musí mesto nájsť riešenie, ako čo najviac eliminovať dopad týchto faktorov na život v meste. V súčasnosti totiž stav životného prostredia v Trnave neumožňuje úspešnejšie predchádzať následkom týchto javov, ako je znečistenie vzduchu, pôdy a vôd, povodne či naopak dlhodobejšie sucha. Mesto by malo venovať zvýšenú pozornosť takým krajinným a urbánnym úpravám, ktoré znížia degradáciu pôdy, zvýšia retenčnú schopnosť územia a znížia intenzitu znečistenia. V budúcnosti by malo mesto vyváženejšie investovať do rozvoja vhodnej urbánnej zelene, budovať nové krajinné prvky, ako sú lesoparky a parky, ktoré zvýšia diverzitu krajiny, vytvoria priestory na rekreáciu, zvýšia retenciu vody na území mesta a zároveň znížia intenzitu degradácie pôdy a pri vhodnej štruktúre eliminujú aj rastúce znečistenie ovzdušia.

Na území mesta Trnava sa v najvyššej miere prejavuje práve znečistenie ovzdušia. Ďalej tu dochádza k znečisteniu vody a pôdy, a to predovšetkým ako dôsledok intenzívnej poľnohospodárskej činnosti. Na znečistení ovzdušia má najvyšší podiel rastúca doprava a priemyselná činnosť. Ďalším prejavom týchto aktivít je tiež znečistenie hlukom, a to hlavne železničnou dopravou. Na znečistení ovzdušia

⁴ Za súčasného stavu populácie v meste

sa nezanedbateľnou mierou podieľa aj poľnohospodárska činnosť, ale najväčším zdrojom znečistenia je priemyselný areál PSA Peugeot Citroen, skládka odpadu Zavar a dopravné komunikácie D1 a R1.

Tabuľka 9 Významné priemyselné zdroje znečisťovania ovzdušia na území mesta Trnava tuhými znečisťujúcimi látkami TZL

Prevádzkovateľ	Predmet činnosti / zdroj znečisťovania	Opatrenia prispievajúce na zníženie emisií TZL
Johns Manville Slovakia, a.s.	výroba skla, sklených vlákien a výrobkov z nich	1.1.2005 - sprevádzkovanie taviaceho agregátu č. 3
ŽOS Trnava, a.s.	údržba a opravy dopravných prostriedkov	30.6.2000 - ukončená prevádzka mazutevej kotolne, areál bol splynofikovaný
Zlievareň Trnava, s.r.o.	kovoobrábanie, odlievanie kovov (zlievarenstvo) / výrobná činnosť sa realizuje na Kupolových peciach - ako palivo sa používa koks	
Sweedwood Slovakia, s.r.o.	výroba výrobkov pre zariadenia domácností, spracovanie dreva a výroba nábytku	plynofikácia kotolne na tuhé palivo
PCA Slovakia s.r.o.	výroba automobilov / v r. 2004 -2006 bola výstavba spojená s veľkou stavebnou činnosťou a tiež prašnosťou; v r. 2006 bol uvedený do prevádzky veľký zdroj znečisťovania ovzdušia	
Fakultná nemocnica Trnava	zdravotná starostlivosť / v r. 2009 bol uvedený do prevádzky stredný zdroj znečisťovania ovzdušia - spaľovňa nebezpečných odpadov	
Trnavská teplárenská, a.s.	výroba tepla	
Poľnonákup Trnava, a.s.	sušičky obilia	
LYCOS Trnavské sladovne, s.r.o.	výroba sladov / sušiacie pece na slad	r.2013, 2014 - modernizácia výrobných postupov a skvalitnenie výroby sladov
PENAM Slovakia, a.s.	mlyny a pekárne	

Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor stavebný a životného prostredia

V meste je evidovaných 148 veľkých a stredných zdrojov znečistenia ovzdušia 91 rôznych prevádzkovateľov. Znečistenie ovzdušia sa prejavuje vysokou koncentráciou drobných prachových častíc PM 10. Hlavným zdrojom znečistenia sú spaľovacie procesy či prach z nezaizolovaných plôch, teda procesy, ktoré sa vo veľkej miere prejavujú aj v Trnave. Častice PM 10 ohrozujú predovšetkým kardiovaskulárny systém človeka a môžu vyvolávať pľúcne ťažkosti. V kombinácii s organickými prchavými látkami (VOC), ktorých zdrojom sú najčastejšie farby, laky, rozpúšťadlá a lepidlá, môžu byť jednou z príčin vzniku rakoviny pľúc

V roku 2013 boli limitné hodnoty PM 10 prekročené 32-krát, čo je relatívne vysoká hodnota znečistenia. Intenzitu tohto druhu znečistenia môže znížiť regulácia a úprava dopravy a dopravných komunikácií, úprava krajiny v extraviláne a vysádzanie vhodnej zelene v intraviláne. Veľmi dôležité je najmä vhodné rozmiestnenie zelene v intraviláne mesta, lebo pri nesprávnej lokalizácii môže spôsobiť zvyšovanie škodlivých látok v urbánnej štruktúre. Vysadenie krajinej urbánnej zelene v Trnave nebude mať pozitívny dopad len na zníženie znečisťovania ovzdušia, ale aj na elimináciu hlukového znečistenia.

Zhrnutie:

- Kvalita životného prostredia mesta Trnava je ekologicky nestabilná s minimom pôvodných prvkov v krajine.

- Z hľadiska vývoja globálnych zmien klímy čelí mesto výzve výrazného zlepšenia životného prostredia, a to predovšetkým diverzifikáciou krajiny a vytvorením nových veľkých krajinných prvkov v extraviláne a vhodným navýšením urbánnej zelene v intraviláne.
- Mesto Trnava zápasí so znečisťovaním ovzdušia, pôdy, vôd i hluku, keď hlavnými zdrojmi znečistenia sú doprava, poľnohospodárska činnosť a priemyselná aktivita. Miera znečistenia je zvýraznená nízkou kvalitou životného prostredia a jeho veľmi nízkou ekologickou stabilitou.
- Investičná aktivita mesta v oblasti životného prostredia je časovo nevyvážená. Najviac pozornosti venuje mesto obnove verejných priestorov a rekreačných území. Plánované dlhodobé ciele na rozvoj urbánnej zelene nedosahujú optimálnu intenzitu.

8 DOPRAVA

Táto kapitola sa zameriava na dopravu v Trnave. Jej cieľom je identifikovať najpálčivejšie problémy mesta spojené s dopravou. Doprava je významným fenoménom dnešnej doby a vo svete globalizácie hrá jej rozvoj stále dôležitejšiu úlohu. Dnešné moderné mestá sa musia vyrovnávať s narastajúcim počtom automobilov, a to tak v pohybe ako aj staticky. Riešenie automobilovej dopravy v pohybe a statickej dopravy je mimoriadne náročné a dá sa nájsť v kombinácii rôznych nástrojov. Patria k nim aj verejná hromadná doprava a cyklopráva. Táto kapitola sa bude venovať predovšetkým týmto typom dopravy v Trnave.

Kľúčové otázky:

- *Ako na mesto vplyva nárast automobilovej dopravy?*
- *Do akej miery sú oproti automobilovej doprave v Trnave rozvinuté alternatívne druhy dopravy a ako sú tieto druhy dopravy využívané?*

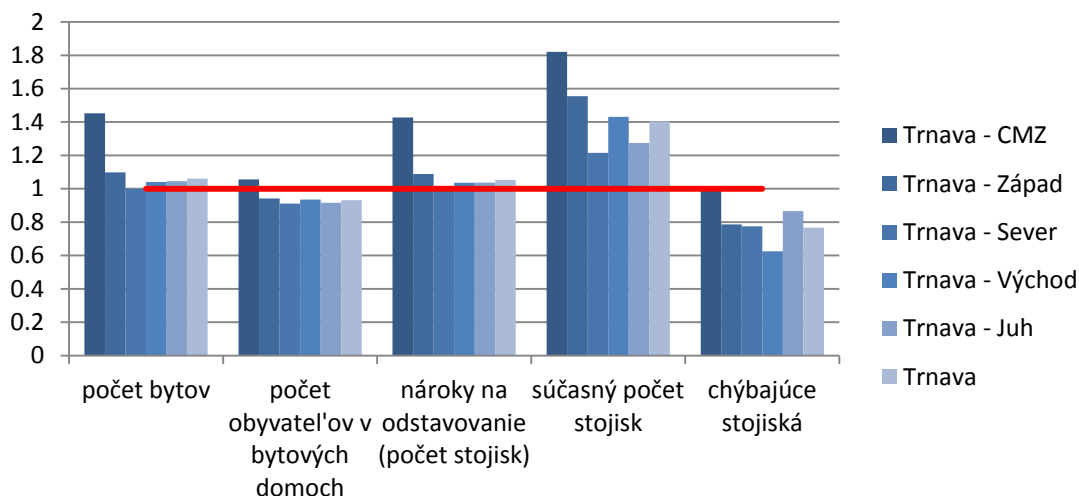
Trnava leží v juhozápadnej časti Slovenskej republiky na významnej medzinárodnej železničnej trati č. 120 Bratislava – Žilina, ktorá patrí k najstarším v Strednej Európe. Blízko mesta sa nachádzajú aj dôležité cestné komunikácie, diaľnica D1 a rýchlostná cesta R1, spájajúca Bratislavu so severnou a východnou časťou republiky. Priamo cez mesto vedie tzv. Via Bohemica (I/51), ktorá tvorí dôležité spojenie s Českou republikou. Trnava a jej blízke okolie je preto dôležitým dopravným uzlom národného aj nadnárodného významu.

Vážnym problémom mesta je riešenie statickej dopravy, teda parkovania a odstavovania vozidiel. Tento problém sa spája s rýchlym rozvojom automobilovej dopravy a rastúcim počtom vlastníkov automobilov. V minulosti sa pri výstavbe miest nepočítalo s takým výrazným rozvojom automobilovej dopravy, preto ani sídliská budované pred viac ako 25 rokmi nedisponujú s dostatočným počtom odstavných a parkovacích miest.

Populácia mesta Trnava sa stále znižuje, napriek tomu nároky obyvateľov a návštevníkov na parkovanie a odstavovanie vozidiel rastú. Tento problém sa najviac dotýka historickej časti mesta, Centrálnej mestskej zóny, kde sa za ostatných sedem rokov počet parkovacích/odstavných miest zdvojnásobil, avšak nedostatok parkovacích a odstavných miest sa nezmenšil (Graf 32). Je to dané významom mesta ako prirodzeného a administratívneho centra regiónu, ktoré poskytuje popri základných službách aj služby vyššieho stupňa. Práve poskytovanie vyšších služieb, najmä štátnej a verejnej správy, a ponuka kultúrneho vyžitia sú sústredené v centrách miest, kde sídlia úrady a kultúrne zariadenia.

V ostatných mestských častiach sa darí nedostatok parkovacích a odstavných miest eliminovať. Avšak nárast parkovacích miest sa tu vo veľkej miere realizuje na úkor verejnej zelene. Pritom práve nedostatok urbánnej zelene je jedným z najväčších problémov mesta v oblasti životného prostredia. Rozvoj parkovacích miest by sa mal v Trnave riešiť predovšetkým budovaním parkovacích domov, a to tak v centrálnej mestskej zóne, kde rozvoj parkovacích miest limituje nedostatok priestoru, ako aj v ostatných mestských častiach, kde v súčasnosti vznikajú nové parkovacie miesta na úkor potrebnej urbánnej zelene.

Graf 32 Index zmeny statickej dopravy a vybraných demografických charakteristík medzi rokmi 2012 a 2006

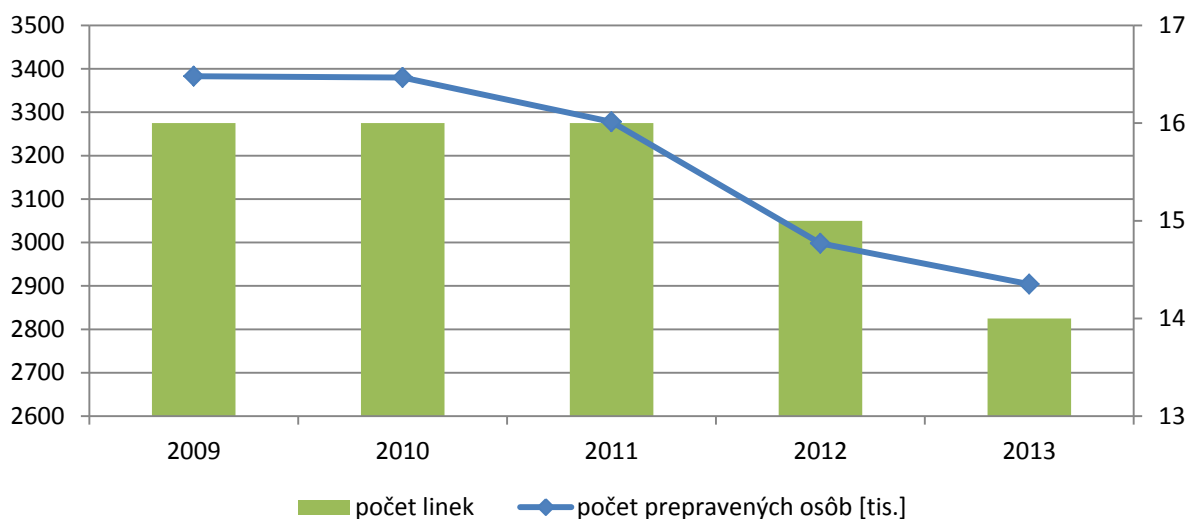
Zdroj: Mestský úrad v Trnave, odbor dopravy a komunálnych služieb

Okrem ťažkostí statickej dopravy má mesto Trnava problémy aj s dopravou v pohybe, ktoré sa spájajú hlavne s rýchlostnou cestou R1 a komunikáciou prvej triedy I/51. Najviac tieto komunikácie využíva tranzitná doprava smerujúca do Českej republiky a na diaľnici Bratislava – Žilina. Nedávno bola dokončená severovýchodná časť mestského okruhu, ktorý odklonil tranzitnú dopravu zo samotného mesta, čo mestským komunikáciám podstatne pomohlo. Obchvat mesta má pozitívny dopad aj na životné prostredie mesta, konkrétne na koncentráciu častíc PM 10 v ovzduší.

Podpora verejnej hromadnej dopravy je dôležitým faktorom, ktorý pomáha riešiť problémy s dopravou v mestách, najmä ich intenzitu. Mestská autobusová doprava (MAD) má v Trnave viac než 60-ročnú tradíciu. V posledných rokoch však v meste dochádza k redukcii liniek a klesá aj počet prepravených cestujúcich za rok (Graf 33). Intenzita poklesu využívania MAD je pritom relatívne vysoká. Za 5 rokov sa znížil počet prepravených osôb o 15%. Mestu Trnava však v tomto období ubudlo len 2% obyvateľov. Dôvodom zníženia záujmu o verejnú hromadnú dopravu bude pravdepodobne jej klesajúca atraktivita, a to napriek tomu, že mesto pred časom investovalo do nákupu nových ekologických autobusov a cestujúci majú k dispozícii bezdrôtové pripojenie na internet.

Mestská hromadná doprava Trnavy je prepojená s Prímestskou autobusovou dopravou (PAD), ktorá zabezpečuje základný prístup zo zázemia Trnavy do jej centra. Najdôležitejšie zložky verejnej dopravy, železnice, MAD a PAD sa stretávajú v dvoch základných uzloch, a to na železničnej a autobusovej stanici, ktoré umožňujú prestup z vlaku na mestskú hromadnú dopravu a naopak, a na zastávke Zelený križok, kde sa stretáva prímestská a mestská autobusová doprava. V budúcnosti sa tieto dva dôležité prestupné body stanú významnými prvkami integrovaného dopravného systému Trnavského kraja, ktorý bude bezprostredne napojený na súčasný integrovaný dopravný systém Bratislavského kraja. Vznik integrovaného dopravného systému Trnavského kraja a jeho napojenie na dopravný systém Bratislavského kraja by mohol zvýšiť atraktivitu verejnej dopravy.

Graf 33 Vývoj počtu liniek a prepravených osôb MAD v Trnave

Zdroj: Mestský úrad v Trnave

Vďaka svojmu geomorfologickému charakteru územia má Mesto Trnava výhodné predpoklady na rozvoj cyklistickej dopravy. Jeho rovinatý charakter umožňuje relatívne rýchly a lacný rozvoj siete cyklotrás a cyklistických chodníkov. Mesto tiež rozvoj tohto typu dopravy podporuje. Dĺžka mestských cyklistických chodníkov sa za posledné 4 roky zvýšila o viac ako 50% na súčasných 11,16 km. Projektová dokumentácia je už vypracovaná aj na ďalších 6 km cyklotrás. Celkovo plánuje mesto vybudovať 51 km mestských cyklistických chodníkov. Výhodou pre rozvoj cyklistickej dopravy v meste je aj relatívne dobrá dostupnosť chránených krajinných oblastí Malých Karpát a Považského Inovca, kam vedú aj regionálne cyklotrasy z Trnavy.

Napriek tomu, že v posledných rokoch zaznamenala Trnava pomerne intenzívny rozvoj cyklotrás, ich súčasná dĺžka stále nedosahuje plánovaný rozsah, hoci cyklistická doprava je jedným z najekologickejších druhov dopravy a vo väčšine európskych miest sa jej rozvoj intenzívne podporuje. Zaujímavým impulzom ďalšieho rozvoja cyklistickej dopravy v Trnave by mohlo byť členstvo alebo aspoň partnerstvo s českou Asociáciou cyklomiest (<http://www.cyklomesta.cz/>). Primárne ide o českú národnú asociáciu, podmienkou členstva však nie je česká národná príslušnosť. Základným princípom fungovania asociácie je spoznávanie a prenášanie skúseností miest s rozvojom cyklodopravy, a to tak v oblasti legislatívnej, ako aj plánovacej. Členmi asociácie sú aj relatívne blízke české mestá Hodonín a Břeclav, ktorá je v súčasnosti partnerským mestom Trnavy. Kontakt s Asociáciou cyklomiest by tak mohol pomôcť k rýchlejšiemu rozvoju cyklistickej dopravy v Trnave.

Zhrnutie:

- Trnava a jej blízke okolie je dôležitým dopravným uzlom tak železničnej, ako aj cestnej dopravy na národnej i medzinárodnej úrovni.
- K najväčším problémom mesta spojených s dopravou patrí nedostatok parkovacích a odstavňích miest pre autá. Tento problém by mohla vyriešiť výstavba parkovacích domov.
- Mestská autobusová doprava (MAD) zrušila za uplynulých päť rokov počet liniek. Výrazne tiež klesol počet prepravených osôb, a to napriek významným investíciám do vozového parku

mestskej hromadnej dopravy. Čiastočne mohol byť tento pokles zapríčinený zvýšením ceny cestovného, ale hlavným dôvodom je pravdepodobne pomalá doprava po meste, chýbajú napríklad preferenčné pruhy.

- Trnava má veľmi výhodné prírodné podmienky na rozvoj cyklistickej dopravy v meste. Rozvoj cyklodopravy by mohol v budúcnosti zlepšiť dopravnú situáciu aj životné prostredie v meste.